

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1891. Andra Kammaren. N:o 13.

Lördagen den 7 mars.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Fortsattes föredragningen af bevillningsutskottets betänkande n:o 1, angående vissa delar af tullbevillningen; dervid i ordningen förekom

Punkten 5.

Ang. tullen å smör.

Afskaffande af tullen å smör, äfven konstgjordt, hade yrkats så väl af herr Biesért, som af herr Walldén m. fl., men hemställde utskottet under förevarande punkt, att Riksdagen, med afslag å motionärernas framställningar om borttagande af nu gällande tullsats å artikeln smör, äfven konstgjordt, ville bibehålla samma tullsats oförändrad.

Reservanterna, herr Herslow jemte öfrige utskottsledamöter från Andra Kammaren, hade deremot hemställt, att nu gällande tull å smör, äfven konstgjordt, måtte af Riksdagen borttagas.

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr Lovén: I olikhet med åtskilliga af de talare, som uppträdde under förmiddagen, skall jag försöka att så mycket som möjligt afhålla mig från att tala om det s. k. systemet i allmänhet. Jag skall bemöda mig om att hålla mig helt och hållet till smöret.

Det lär väl icke kunna vara mer än en mening derom, att den mest glädjande företeelsen på vår landbruksnäringens område under de senare åren har varit den efter våra förhållanden utomordentliga uppblomstring, som mejerihandteringen och särskildt smörtillverkningen har visat. Det är också af den största vikt, att man egnar en sådan näring den allra ömmaste omsorg och söker att skydda den för allehanda farligheter, dels därför att den i sjelfva verket är en ganska dyrbar och vigtig näring — såsom herrarne veta, representera de exportprodukter, som i denna näringsgren åstadkommas, ett värde af nära 30 millioner kronor — dels äfven därför att den måste betraktas snart

Ang. tullen å smör.
 (Forts.)

åsagdt såsom jordbrukets finaste förädlingsindustri och tillika till följd af sin natur såsom den mest gagneliga för jordbruket i så måtto, att exporten af dess produkter icke beröfvar den svenska jorden några för växternas näring viktiga beståndsdelar. Emellertid är det med denna näring som med mycket annat här i verlden, att man kan af pur ömhet rent af skada den, ungefär som när menniskor ibland klema bort sina barn eller som när, såsom det berättas, apmödrar af pur ömhet klämma ihjel sina egna ungar. Det är fara värdt, att man nu är på väg att göra något dylikt med smörtillverknigen. Som förhållandena nu äro, kan man icke annat säga, än att smörhandteringen är den vackraste blomman, som vuxit upp på landbruksnäringens mark. Den har fått utveckla sig i full frihet och är för oss frihandlare synnerligen kär, därför att den väl kan sägas på sätt och vis vara vårt barn, då den har kommit till under den förkättrade frihandelstiden och under denna period tillvuxit utomordentligt frodigt. Det sätt, på hvilket den under denna period blifvit skött, har varit ett undvikande så vidt möjligt af alla ingrepp i dess naturliga utveckling. Den har fått utveckla sig i full frihet. Vi hafva hvarken varit rädda för, att den skulle få för mycket af himmelens regn, eller att vindens fläktar skulle leka i dess krona — ja, vi voro icke ens rädda för östanvinden i form af finskt smör. På senare tider har det kommit nya trädgårdsmästare, som hylla ett annat system. I motsats till oss, som tyckt mest om den efter den fria naturen bildade engelska parkstilen, hylla de den gamla franska stilen med klippta häckar och konstrikt formade träd-kronor, och i öfverensstämmelse dermed hafva de också tyckt, att på vår mejerihandtering borde läggas en viss tukt. De hafva förmodligen funnit något fel på den, de tycka kanske, att den utvecklats sig allt för frodigt, och hafva därför möjligen kommit på den tanken, att den erhållit allt för kraftig näring. Derfor hafva de lagt tull på en del viktiga födoämnen, som ju kunna sägas indirekt bringa näring åt denna handtering. Och de äro rädda för den friska vinden och därför hafva de sökt skydda den för fläktarne från andra sidan bottenhafvet. Emellertid säga dessa trädgårdsmästare, representerade af Första Kammarens reservanter till den senare afdelningen af utskottets betänkande, att allt är godt. Det yttras der på sid. 31 längst ner: »Men har nämnda produktion inom landet verkligen förmins-kats under de tre sista åren? Uppgifterna å rikets in- och utförsel lemna svaret. Af smör utfördes år 1890 1 $\frac{1}{3}$ million kilogram mer och infördes en million mindre än under år 1887». Ja, det vore fasligt illa, om siffrorna skulle lyda så, att man kunde säga, att det hade utförts mindre och införts mera än under den föregående perioden. Det skulle visa, att vi med afseende på denna handtering hade kommit mycket långt tillbaka. Men det är icke nog med att angifva dessa siffror. För att kunna göra en verkligt rättvis jemförelse, är det nödvändigt att äfven taga hänsyn till den tid, som gick omedelbart före det nya systemets införande, och jag skall taga mig friheten att något fästa mig dervid. I utskottets betänkande står här på sid. 10 en redogörelse för införseln och utförseln af smör under de senaste 7 åren från och med 1884. Granska vi dessa siffror, så finna vi, att förhållandena visserligen icke te sig så glädjande, som reservanterna från Första Kammararen inom utskottet

tyckas vilja göra troligt. Jag vill i förbigående anmärka, att dessa siffror böra undergå en korrigerings. Det står nemligen att införseln 1884 uppgick till 3,240,467 kilogram, 1885 till 3,658,220 kilogram, 1886 till 3,382,004 kilogram o. s. v., men dessa siffror till och med 1887 afse *hela* införseln af smör, och äfven det konstgjorda smöret eller margarinen är sålunda der medräknad. De böra derfor rättas till 2,844,549 kilogram för 1885, 2,852,256 kilogram för 1886 och 2,918,865 kilogram för 1887. Dessa siffror angifva importen af verkligt smör. Utgå vi derifrån, så komma vi först till det resultat, att införseln af verkligt smör icke har minskats med 1 million kilogram. utan endast med omkring $\frac{1}{2}$ million. Af margarinet, som förut upptogs tillsammans med natursmöret, men numera icke gör det, har sedan den tiden någon större införsel icke förekommit — blott något litet har införts från Norge — utan största delen har producerats inom landet.

Hvad vidare utförseln angår, så tål det väl vid, att vi granska siffrorna äfven för denna för något längre tid, än de nämnda utskottsreservanterna gjort. Vi finna då, att utförseln 1884 utgjorde i rundt tal $9\frac{1}{2}$ millioner kilogram; den steg sedan med i medeltal inemot $1\frac{1}{2}$ million kilogram för hvar år och utgjorde 1887 13,700,000 kilogram. Stegringen af utförseln under denna tid utgör 43 %. Granska vi den följande tiden, 1888—1890, så finna vi, om vi utgå från siffran 13,700,000, att exporten första året steg till 14,800,000 kilogram, men det är dervid att märka, att tullen icke trädde i kraft förrän temligen långt in på året. 1889 utgjorde utförseln 14,706,000 och 1890 14,972,000 kilogram. Alltså har hela stegringen från 1887, d. v. s. om jag tager de för denna beräkning gynsamaste förhållandena, uppgått endast till 9 % mot 43 % under de föregående åren. Och skulle jag hålla mig till den verkliga tulltiden från 1888, så har stegringen knappast varit någon, ty exporten har derunder uppgått blott från 14,809,000 till 14,972,000 kilogram. När i en näring, som förut tillväxt med en sådan för våra förhållanden utomordentlig fart, det inträffar en dylik stagnation, så måste det hafva någon orsak. Jag säger såsom en ärad talare på förmiddagen, att tre år är en allt för kort tid för att bedöma verkningarna af ett så utarbetadt system som detta tullsystem. Emellertid torde herrarne vara eniga med mig derom, att det af mig påpekade förhållandet är värdt beaktande. Det har nämnts, och vi böra vara eniga derom, att smörhandteringen är det svenska landbrukets skönaste blomma. Hotas den af någon fara, så är en mycket väsentlig fara för vårt lands ekonomi för handen. Och om det nu visar sig ett märkbart aftagande — eller åtminstone stillastående — i smörexportens tillväxt, så är detta för oss ett varnande gif akt, i synnerhet som importen icke har minskats så mycket, som reservanterna föreställt sig. En orsak till exportens mindre hastiga tillväxt ligger nära att tänka på: vi hade 1889 ett mycket dåligt år, särskildt hvad fodret beträffar; gräsväxten var usel. Man kunde tänka sig, att detta skulle i väsentlig grad inverka hämmande på de sista årens export. Men vore det så, att detta utöfvat någon mycket betydlig inverkan, så skulle vi otvifvelaktigt finna samma inverkan i vårt närmaste granland Danmark, vår förnämste konkurrent på detta område.

Vi veta alla, att Danmark gått före oss på mejerihandterings

Ang. tullen å område. Vi måste erkänna, att det är vi, som lärt af danskarne uti denna sak. Derför kan onekligen mejerihandteringens utveckling i Danmark gifva oss en mycket god ledning med afseende på bedömandet af våra egna förhållanden i afseende på smörexporten. Vi finna då, att öfverskottet af den danska smörutförseln öfver importen år 1880 var 9,369,000 kilogram — således nästan motsvarande vår bruttoutförsel år 1884. År 1885 hade det stigit till 13 millioner, år 1886 till 16 millioner, år 1887 till 19 millioner, år 1888 till 23 1/2 millioner och år 1889 — det sista år, för hvilket jag har uppgifter — till 27 1/2 millioner kilogram, allt i runda tal. Den danska statistiken visar alltså, att det år 1889 varit så långt ifrån en minskning, att tvärt om en ökning af 4 millioner kilogram inträdt — nästan den största ökning som danska smörexporten under hela dess utveckling haft att uppvisa. (Blott å 1888 var den något större.) Jag vet mycket väl — jag var sjelf den sommaren i Danmark — att danskarne ledo fullt ut lika mycket af torka och gräsbrist som vi. Alltså torde man vara berättigad att säga, att den dåliga foderskörden icke kan vara den enda anledningen, kanske ej ens den förnämsta. I Danmark hjälpte man sig genom att i ökadt mått inköpa kraftfoder. Der är spanmälen tullfri. Här i Sverige deremot ansåg man sig icke böra följa samma sunda åsigt. Kraftfodret var hos oss dyrare af åtskilliga för herrarne välbekanta skäl. Det synes mig alltså verkligen vara en brist på öfverensstämmelse mellan de verkliga förhållandena och den målning, som utskottets reservanter af Första Kammaren gifvit i sin skildring af det nya systemets inflytande på jordbruksnäringen, åtminstone så vidt detta inflytande berör smörhandlingen.

Man säger oupphörligen — vi hörde det senast i förmiddags, och under de föregående årens diskussioner i denna fråga har det ständigt upprepats — att vi böra taga våra föredömen från Tyskland och Frankrike. Dessa länder hafva lagt på höga tullar; därför böra vi också göra det. Men jag vädjar till herrarne: äro dessa stormagter verkligen de typer, som vi böra uppställa för oss såsom föredömen, böra vi icke i detta hänseende snarare välja sådana länder, som i afseende på sin politiska betydelse och sin ekonomi äro ställda oss närmare än de båda nyssnämnda stormagterna? Jag ber att få hänvisa till Danmark, Finland, Holland, Belgien, Schweiz — allesamman i politiskt hänseende små stater i jmförelse med de stora magterna, dock icke så synnerligen mycket mindre än Sverige. Belgien har större befolkning än Sverige; de öfriga äro ungefär likställda med oss. De äro sedan långliga tider fria stater. I de flesta hänseenden äro de, så vidt jag kan finna, mera jmförliga med oss än de nämnda stormagterna. Alla dessa nu nämnda småstater hafva troget fasthållit vid frihandelns fana, åtminstone med afseende på jordbruksalstren; och jag tror, att de deri handlat klokt. Åtminstone kan icke jag frångå den öfvertygelsen, att den stora skilnaden i smörhandlingen utveckling hos oss och i Danmark i ganska väsentlig mån är beroende på den olika ekonomiska politik de båda länderna följt.

Utom nyssnämnda export har Danmark äfven en betydlig export af främmande smör. Den totala exporten af smör för år 1889 uppgår nemligen till nära 34 1/2 millioner kilogram, nettoexporten var 27 1/2

millioner kilogram. Största delen af det finska smöret går numera *Ang. tullen å smör.* öfver Danmark till England, äfven en icke obetydlig mängd svensk smör — omkring 3 1/2 millioner kilogram. För min del tror jag, att vi, om vi varit kloka, kunnat behålla en stor del af den finska smörtrafiken, som passerat vårt land och lemnat efter sig god behållning. Men vi hafva icke velat hafva det så; vi hafva stängt densamma ute, och den har nu sökt sig andra vägar, hvilka allt mer och mer upparbetats. Finland torde i sjelfva verket inom kort blifva en af våra förnämsta konkurrenter. Dess smörexport stiger med omkring en million kilogram om året.

Om jag nu lägger tillsammans allt detta, kan jag icke komma till något annat resultat, än att vi varit *alltför* ömma om vår smörhandtering, och att vi aktat den *alltför* noga för den friska vinden och det närande regnet. Jag stöddes ytterligare i denna åsigt derigenom, att jag nyligen haft tillfälle att samtala med en mycket framstående mejeriman, som tillika, så vidt jag har anledning att tro, är en mycket fullbiodig protektionist. Han förestår sjelf ett mejeri i östgötabygden. Vi kommo att samtala om det nyss påpekade förhållandet, som väckt min uppmärksamhet, nemligen att den svenska smörexportens tillväxt håller på att taga af, under det att den danska tilltager mer än någonsin; hvad kunde väl vara orsaken till detta? Jag drog fram min förmodan, att den dåliga foderskörden 1889 kunnat hafva denna verkan. »Nej», utbrast han ifrigt, »det är icke den, det är den olycksaliga smörtullen». — »Jaså», svarade jag, »det gläder mig. Jag har tillåtit mig att säga det förut, offentligt och enskildt. Men det gläder mig att nu höra en bekräftelse derpå från en sådan person.»

Jag läste också här om dagen i Stockholms Dagblad en artikel af en, enligt egen bekännelse, renhårig protektionist, som förut ifrigt yrkat på fläsktull och äfven på smörtull. Han sjelf, stor mejeriegare och svinuppfödare, förmäler sig nu hafva kommit underfund med, att han begått ett stort misstag, och att smörtullen betydligt skadade hans handtering, hvarför han mycket bevekligt beder riksdagsmännen tänka på att borttaga denna tull.

Af hvad jag nu sagt, tror jag, att konklusionen måste blifva den, att utskottets förslag icke bör af kammaren godkännas. Jag hoppas, att, när en gång tuldimmman eller, såsom jag tror det kallas i denna kammare, »mjöldammet» hunnit lägga sig litet mer, än hittills varit fallet, mejerihandteringens egna idkare skola enstämmigt tillropa oss ett energiskt: »*Hands off*», d. v. s. »tagen bort edra klåfingriga händer och låten oss vara i fred».

Jag yrkar afslag på utskottets hemställan och bifall till reservanternas förslag.

Herr Persson i Vadensjö: Ehuru jag till största delen är förekommen af den nästföregående ärade talaren, ber jag dock att få yttra några ord. Denna tull kom till, såsom vi veta, som skyddstull. Men den gör i verkligheten icke något gagn för smörproduktionen, utan endast för margarintillverkningen. Då nu denna vara icke är af den beskaffenheten, att den behöfver ett så stort skydd, kan jag för min

Ang. tullen å del icke finna annat, än att en tull sådan som denna är alldeles öfverflödig.

(Forts.)

Vi veta alla, att cirka 25 à 30 procent af vårt smör går öfver Danmark till England. Vi veta också allesammans, att danskarne förtjena på denna artikel dels ur ren affärssynpunkt och dels emedan de på sina båtar transporterar den vidare. Då detta är en sanning, kan jag icke finna annat, än att, om det finska smöret finge gå öfver Sverige, vi skulle förtjena derpå. Då så är förhållandet, och då hvarken mejerihandteringen eller den mindre jordbrukaren kan hafva något gagn af denna smörtull, måste jag för min del yrka afslag på bevillningsutskottets betänkande och bifall till reservanternas hemställan.

Herr E. G. Boström: Jag skall deremot anhålla att få yrka bifall till utskottets hemställan. Visserligen kan jag ej annat än gifva den nästföregående talaren rätt deri, att för den, som tillverkar prima smör för export till England, spelar den här föreslagna tullen ingen som helst roll. Men herrarne veta, att af allt smör, som produceras i Sverige, det icke är den största delen som exporteras, utan den ojemförligt största kvantiteten konsumeras inom landet. Det är rent af omöjligt att kunna öfverallt producera finaste smör, som egnar sig för export. Erfarenheten har alltför tydligt visat, att det sämre finska smöret varit en ytterst svår konkurrent med det smör, som icke uppnått högsta klass.

Denna tull är sålunda enligt mitt förmenande en sådan, som kommer de snärra producenterna till godo, dessa som i följd af sin aflägsenhet eller andra förhållanden icke äro i tillfälle att åstadkomma prima smör. Härmed vill jag icke säga, att man icke bör sträfvat till att kunna producera en bättre vara, men de lokala förhållandena kunna vara sådana, att man icke kan göra det. Så är fallet, der man har för lång väg till mejeriet; dit kan då icke grädden komma så färsk som på de ställen, der en mängd ladugårdar finnas på ett mindre afstånd, så att mjölken eller grädden genast kan föras från ladugården till mejeriet.

Det har vidare talats om, att vår smörexport på senare tid aftagit, och den talare, som började debatten i afton, erinrade om, att smörexporten stigit mera under åren 1884—1887 än under de tre senaste åren. Ja, detta är, såsom siffrorna visa, ovedersägligen sant; men man må dock icke glömma, att då en näring länge legat i lägervall, är det lättare att komma upp till en någorlunda hög produktion än att allt framgent öka den i samma mån. Då man redan ligger temligen högt i detta fall, är det svårare att komma ännu högre. Dessutom bör man icke endast fästa sig vid ökningen i exporten utan äfven vid minskningen i importen, och om man tager hänsyn till begge dessa faktorer, skall man finna, att tillväxten i smörproduktionen äfven efter år 1887 varit mycket tillfredsställande. Om härtill lägges, att, såsom redan erinrats, foderskörden år 1887 var ytterst otillfredsställande, skall man finna det ganska förklarligt, att smörexporten icke ökats fortare än nu skett.

Den förste ärade talaren yttrade sig jemväl om Danmarks och Finlands smörexport och sade, att en viss del af Danmarks export ut-

gjordes af svensk vara. Jag undrar dock huru vida de siffror, som han i detta fall lemnade, äro fullt exakta; ty vore de det, skulle endast en ringa del af det danska exportsmörret vara svenskt, men, enligt hvad jag sett, skulle största delen af vår export gå öfver Danmark.

Ang. tullen å
smör.
(Forts.)

Han sade vidare, att Finland numera icke exporterar smör öfver Sverige. Ja, detta är nog sant, men vi känna ju, huru i Finland lika väl som i Danmark och hos oss pågår ett ytterst starkt sträfvande att åstadkomma prima exportsmör i stället för dåligt sådant, och det är gifvet, att detta fina smör sökt sig marknad i England. Jag beklagar lika mycket som någon annan, att den finska smörexporten visat benägenhet att taga andra vägar än öfver Sverige; men den går icke endast öfver Danmark, utan en stor del går öfver Lübeck eller med direkta båtar från Hangö till England. Detta är emellertid en sak, som vi icke kunna hjälpa. Att finnarne sökt få direkt fraktfart på England, härrör af den brist på företagsamhet hos de svenska affärsmännen, som vi ofta fått bevittna. Det har många gånger inträffat, att de icke kunnat exploitera en affärgren, som eljest kunnat löna sig ganska bra.

Jag håller emellertid på denna tull, därför att den bereder de mindre smörtillverkarne vissa fördelar, äfven om den ej kan beräknas komma de stora smörproducenterna till godo.

Herr Herslow: Till de af den förste talaren anförda skäl, som syntes mig afgörande, har jag icke mycket att tillägga. Jag vill blott komplettera hans sifferuppgifter med ännu några sådana och meddela att Sveriges smörexport utgjort:

år 1882	5	millioner kg.
» 1883	8	» »
» 1884	9	» »
» 1885	11	» »
» 1886	12	» »
» 1887	13	» »
» 1888, 1889 och 1890	14	» »

allt i runda tal. Man kan väl icke påstå, att senaste årens utveckling är tillfredsställande, då ett så långvarigt stillastående egt rum, och långt ifrån att godkänna den siste talarens antaganden att, då man nått en viss höjd, kommer man icke längre, vågar jag påstå, att alla exportartiklars historia just visa motsatsen. Här, som alltid, är just i portgången det svåraste föret, men sedan man väl kommit derhän, att man kan producera stora quantiteter af utmärktaste beskaffenhet, bör exporten stiga i allt jemt ökad proportion, och detta hade den äfven gjort, om icke tullarne kommit emellan. I detta mitt påstående tror jag äfven de herrar, som varit med om att införa denna tull, skola gifva mig rätt. Ty orsaken till afbrottet i utvecklingen ligger i dagen. Först och främst gick förut nästan hela den finska smörexporten öfver Sverige; de bästa märkena omförpackades hos oss och sändes ut öfver Göteborg till England. Sverige förtjenade derpå dels transitofrakt och dels handelsvinst. Det är denna vinst, som Danmark för tog på vår svenska smörexport och ännu har kvar till betydlig del, hvaröfver man ju också här beklagar sig. Samma slags mellan-

Ang. tullen å hand, Danmark fordom var för oss i detta afseende, blefvo vi något senare för finnarne, men så kom tullen, och Danmark, som för sina affärsintressen har en väktare, som är en af de mest påpasslige i nordén, satte genast in båtar, som förde det finska smöret direkt till England. Men det är gifvet att, om vi hållit vägen öppen, skulle en god del af det finska smöret passerat genom vårt land, och vår smörexport skulle ökats dels derigenom att vi kunnat exportera mera eget prima smör och sjelfva konsumerat finsk vara, som nu blifvit utestängd genom tullen, dels derigenom att det bästa finska smöret kunnat alltjemt här packas och härifrån sändas ut. Derpå skulle vi icke förtjenat så litet. Genom att spärra oss mot Finland hafva vi gjort en ekonomisk dumhet, låtom oss icke tvista derom. Anse vi icke oss sjelfva kompetenta att fälla ett omdöme i detta fall, så må man resa öfver till Köpenhamn och höra danskarnes omdöme om den svenska smörtullspolitiken.

Den siste talaren yttrade på tal om den ändrade väg, som det finska smöret numera funnit vid sidan om Sverige, att de svenska affärsmännen i detta afseende visat samma brist på företagsamhet som alltid. Ja, det är nog sant, att vi i allmänhet icke äro mycket företagsamma, men här vid lag är det orätt att kasta skulden på affärsmännen, ty då staten genom sin lagstiftning sätter stopp för affärerna, hjälper ingen företagsamhet.

Talaren erkände, att för den stora mejerirörelsen har tullen icke varit fördelaktig, men, menade han, man borde taga hänsyn till de mindre producenterna, som icke kunde tillverka första klassens smör, emedan grädden blefve för gammal, innan den komme i kernan, och därför behöfde ett skydd för sitt sekundasmör. Men har icke den ärade talaren någon kännedom om, huru kraftiga ansatser gjorts för att höja detta sekundasmör till prima? Inom hela landet hafva gjorts försök att bilda bolagsmejerier eller andelsmejerier, dit man samlat hop grädden från kringliggande orter, innan den hunnit surna, och man har der producerat mycket godt smör, om också icke alldeles förstklassigt. Detta smör har betalats ganska högt och vida utöfver hvad det finska smöret betingat hos oss. Dessa föreningsmejeriers verksamhet stod på god väg att gå uppåt, men nu har den på sista åren gått tillbaka, och deri ligger enligt mitt förmenande hufvudsakliga anledningen till att vår smörexport minskats. Det är också gifvet, att man föredrager att slippa vända sig till mejeristen, som beräknar smörhalten och kanske krånglar litet, när mau lemnar sämre grädde; man kernar hellre smöret sjelf hemma, så länge man får bra betaldt äfven för dåligt smör. Om icke husbonden sjelf resonerar så, så finnes det en annan, som står qvar på den gamla ståndpunkten, af samma skäl som mången annan, nemligen att man finner sitt speciella intresse dervid, och det är landbrukarens hustru. Hon finner det olämpligt att alldeles beröfvas något, som hon förut helt hade under sin särskilda tillsyn och förvaltning. Hon fick förut taga hand om mjölken; nu skall hvarje droppe deraf gå direkt till mejeriet. Hon blef sålunda den kraftigaste motståndaren mot dessa mindre mejerier, som dock i sjelfva verket befordrade en hastig utveckling af vår smörhandtering. Smörtullen gaf henne ett välkommet handtag, och denna mindre mejerirörelse har gått tillbaka. Endast få nya sådana mejerier hafva

uppstått på de senaste åren, men många af dem, som förut funnos, hafva upphört.

Men, säger man, denna tull har i alla fall undanröjt en utländsk konkurrent, som det simpla svenska smöret haft i eget land. Ja, här komma vi in på en sida af smörtullen, som är konstig, ja till och med kostlig. Ingen, som var med här i kammaren för fyra år sedan, kan hafva glömt det brännande ämne, som i den då pågående tullstriden uppkallade varmare känslor af förbittring än något annat, nemligen margarinen. Intet annat diskussionsämne väckte en sådan dallring i denna kammares nervsystem som frågan om margarinen, och de, som den tiden togo fosterlandskärleken — ty denua likställes då med skyddstullsvänlighet — så att säga på entreprenad, uttryckte dessa känslor af förbittring genom att utslunga de förfärligaste anathemer öfver en efterhärmningsaffär, som botade att blifva vår smörtillverknings bane. Men hvad har skett? Jo, denna smörtull, som afsåg att skydda och värna smörtillverkningen, har blifvit en ytterligt kraftig skyddstull — för margarinen. Det fina smöret, det smör, som vi måste lägga an på att producera för världsmarknaden, har icke genom tullen fått något som helst skydd. Men det mindre fina smöret, de små landbrukarnes produkt, det har deremot genom denna tull fått i margarinen en vida kraftigare och farligare konkurrent, än det förut hade i det finska smöret. Ty margarinen, som denna samma majoritet för fyra år sedan afsåg att tillintetgöra och sökte stämpla såsom ett farligt gift, har genom den äsatta smörtullen riktigt varmt omhuldats och blomstrat upp. För en så billigt tillverkad vara är 20 öres tullskydd för detta ändamål mer än tillräckligt.

Smörtull är sålunda en skyddstull, som ej skyddar hvad som är afsedt att skyddas, men deremot skyddar något helt annat, hvilket man för visso ej afsåg att skydda. Den är helt enkelt ett margarin-skydd. Och oaktadt jag icke delar motviljan och farhågorna för margarinen, så och då jag dock icke anser den utgöra en vara, som bör företrädesvis skyddas, på det ädlare natursmörets bekostnad, vill jag icke vara med om detta skydd. Jag yrkar därför bifall till reservanternas hemställan. Ingen tull erfordras för att skydda konstsmöret; och natursmöret skyddas ej alls af tullen, vare sig att den sättes hög eller låg.

Herr Lovén: Efter hvad den siste talaren anført, har jag icke så mycket att svara min ärade vän på roslagsbänken, som jag eljest kunde hafva haft. Gent emot hans yttrande, att det vore helt naturligt, att utvecklingen af vår smörhandling afstannade, sedan den nått sin nuvarande höjd, vill jag dock påminna, att i sådant fall detsamma äfven borde gälla Danmarks smörhandling. Danmarks smörexport har pågått längre tid än vår, och dock har den under de sista åren tillväxt mera än någonsin. Hvad beträffar de af mig anförda siffror, om hvilkas riktighet samme ärade talare uttalade tvifvel, så har jag hemtat dem ur den danska officiella statistiken. Siffran är der för 1889 7,071,803 danska skålpund, hvaraf två jemnt motsvara ett kilogram. Alltså blir detta 3,535,901 kilogram, hvarken mer eller mindre. Jag kan omöjligen hjälpa det.

Ang. tull å
smör.

(Ports.)

Ang. tull å
smör.
(Forts.)

Herr Månsson: Den siste talaren framställde den meningen, att vår smörexport stannat i sin utveckling under den sista tiden, hvarunder denna smörtull förefunnits. I allmänhet vill jag dock säga, att man icke kan lita så synnerligen mycket på dessa sifferuppgifters rättighet. Vi veta sålunda alla, och den ärade talaren erkände det också, att foderskördens felsläende 1889 gjort sitt till att hämma smörtillverkningen. Jag behöfver sålunda icke vidare beröra denna fråga. Men det finnes äfven andra faktorer, som måste tagas i betraktande, och deribland det förhållande, att, till följd af smörtullens åsättande, vida mera svenskt smör konsumeras inom landet än förut, och häri ligger en i min tanke synnerligen förmånlig omständighet. Besinnar man derjemte, att en icke ringa del svenskt smör obestriddligen exporteras öfver Danmark i form af danskt smör, så visar det sig alldeles omöjligt att få fram den rätta siffran, som skulle utvisa, huru vida vår smörtillverkning till- eller aftagit. Så vidt jag eger kännedom om förhållandet, har denna smörtillverkning emellertid tilltagit i mycket stor skala. Och i min ort har denna tillverkning tilltagit i en grad, som gör, att, när jag hör detta tal om tillverkningens aftagande, det förefaller mig såsom en gåta. Jag är för min del öfvertygad, att smörtillverkningen i vårt land gått raskt framåt under de senare åren.

Man har nu sagt, att man borde jemföra förhållandena hos oss med dem i andra smörexporterande länder, såsom Danmark och Holland. Men hvad Danmark beträffar är det ju redan påvisadt, att en stor del af *vår* export går öfver Danmark till England såsom danskt smör, och siffrorna kunna därför i detta fall icke så mycket betyda. Och hvad beträffar Holland, så torde herrarne böra sätta tilltro till de uppgifter, som — vid den tid, då det här var fråga om margarinen — lemnades af svensk-norske generalkonsulu i London herr Juhlin-Dannfelt, hvilken uppgaf, att den finare holländska smörtillverkningen under de sista åren högst väsentligt nedgått. Hvad betydelse skall man då tillerkänna den uppgift, som här i dag lemnats derom, att förhållandet vore alldeles tvärt om? Herr Juhlin-Dannfelt *har* dock gått såsom en auktoritet, och jag förmodar att han gör det fortfarande. Och öfver allt har man hört uppgifvas, att i Holland man icke kunnat åstadkomma någon utveckling af dessa finare mejerier, hvilka kunde bereda ett smör, som kunde täfva på den engelska marknaden med det danska eller svenska smöret.

Jag tror nu väl icke, att tullen gjort något väsentligt gagn för de stora mejerierna, men deremot tror jag, att den gör godt i sådana provinser, der afstånden äro stora och befolkningen glest fördelad, såsom t. ex. i Norrland och Småland, och der det är synnerligen svårt att få i gång några mejerier. Och just för att bereda sådana provinser afsättning för sina produkter är denna tull afsedd. Att, såsom den siste talaren anförde, sköta mjölken hemma i husen, skulle nog gå an, om man kunde taga ut grädden med handseparatorer och sedermera sälja denna grädde till mejerier. Men mejerierna kunna icke känna gräddens fetthalt, då man ännu icke nått den ståndpunkt, att man kan på förhand säga hvad grädden är värd. Denna fråga är ännu ett olöst problem. Man kan hoppas, att den tid skall komma, då detta går för sig, men ännu är det icke möjligt.

Herr Herslow har yttrat, att man med denna tull hufvudsakligen skyddade margarinen. Men vi inse litet hvar, att, om det blefve fråga om att taga bort tullen på natursmör, så skulle den äfven komma att tagas bort på konstsmör. Jag tror dock, att det är bra, som det nu är; och om denna tull får fortfara, skall man snart komma derhän, att man skall kunna tillverka så mycket smör inom landet, att det ej blir något behof af utländskt smör. Vi veta, huru prisen på smör stält sig under senare tider, och huru som detta pris i somras nedgick till 60 öre per skålpund af finaste smör. Jag undrar, om smör någon sin kan produceras för ett lägre pris; och då så är fallet, tror jag ej det kan vara skäl att i detta fall göra någon ändring i bestående förhållanden.

Ang. tullen å
smör.
(Forts.)

På dessa skäl yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Herr E. G. Boström: Jag ber att få yttra ett par ord med anledning af herr Herslows yttrande, att en del smärre mejerier blifvit nedlagda till följd af denna tull. Må det vara hans erfarenhet. Såvidt jag emellertid uppfattade den siste talaren rätt, var det icke hans erfarenhet, och från erfarenheten i min hemort kan jag säga, att de mindre mejerierna der icke gått tillbaka utan tvärt om. Och jag kan också försäkra herr Herslow, att, när han sade, att den största motståndaren till en utveckling på detta område vore de mindre landtbrukarnes hustrur, han misstog sig, och att det är just dessa, som äro mest angelägna att få afleverera mjölken till mejerierna och få den säkra, jemna penningeinkomsten deraf. Det är därför orätt att beskylla den mindre landtbrukarens hustru härför.

Men herr Herslows väsentliga argument var, att denna smörtull innebure en premie åt margarintillverkningen. Nu veta vi dock, att den talg, som användes vid margarintillverkning, måste vara färsk, och att, då sådan talg är svår att i tillräckliga kvantiteter få inom landet, vi måste taga oleomargarin utifrån. Men nu drager oleomargarin samma tull som margarinen sjelf eller 20 öre per kilo, och då kan man ju icke tala om någon premie för margarintillverkningen.

Det talades om det finska smöret, och i det fallet gaf herr Herslow mig rätt, då jag sade, att det rådde brist på företagsamhet hos affärsmännen här i landet, men han tillade, att huru skall man kunna begära företagsamhet, då staten med sin lagstiftning tvärt om tager bort möjligheterna för denna företagsamhet. Men jag vill dervid erinra, att såsom bekant är, någon tull icke behöfver erläggas för transitogods, och det finska smöret kan sålunda nu lika väl som förut utan att drabbas af tullen föras transitoför Sverige till England.

Slutligen begagnade samme talare också ett argument, som synes mig något egendomligt. Han sade, att denna tull vore en ekonomisk dumhet, och att, om vi ej trodde honom, vi skulle få höra samma omdöme af hvilken som helst köpman i Köpenhamn. Det vill säga, vi skulle vända oss till vår värsta konkurrent och inhemta hans omdöme. Vi skulle då också i fråga om tullen på spanmål och mjöl kunna vända oss till Tyskland och fråga tyskarne, hvad de tycka om denna tull. De skulle naturligtvis svara, att denna tull också vore en dumhet och borde tagas bort; och detta svar vore alldeles klart från deras sida, då

Ang. tullen å tullen just hindrar dem att exportera sitt mjöl hit. Herr Herslows argument synes mig bevisa raka motsatsen mot hvad han afsåg.
(Forts.)

Herr Herslow: I ett fall är jag kanske skyldig att svara den föregående talaren. Han anmärkte beträffande råmaterialet för margarintillverkningen, att detta råmaterial till obetydlig del utgjordes af talg, emedan sådan icke kunde användas, om den ej vore färsk. Jag känner dock till margarinfabriker, som för sin tillverkning företrädesvis begagna talg, och hvilka gjort aftal med slagtare både på den plats, der de äro belägna, och i de närmaste städerna om leverans af denna vara. Det är visserligen sant, att icke mycket utländsk talg importeras för denna användning, emedan den under transporten lätt härsknar; åtminstone importeras nog föga från Sydamerika, såsom man från början hade tänkt sig. Men jag tror dock, att en stor, om icke den allra största delen af margarinen här i landet tillverkas af talg, nemligen af talg, hvarför icke betalas någon tull. Konstsmöret i Sverige har verkligen fått en premie genom denna skyddstull på natursmör, det kan icke förnekas. Denna slutsats måste man draga redan då man ser att konstsmörimporten minskats under de senare åren, medan vi deremot i år bestämdt i Sverige använda kanske tio gånger så mycket sådant smör som för 4 år sedan. På många trakter, der margarin förut var en fullkomligt obekant artikel, är den nu hvardagsmat. Jag ser deri ingen olycka; ty skötes denna tillverkning ordentligt, så utgör dess alster ett mycket bra surrogat för smör, och dess näringsvärde är icke dåligt. Men icke behöfver den 20 öres skydd per kilogram. Särskildt förvånar det mig, att detta skydd tillkommit genom dem, hvilka så ifrigt yrkat på, att denna vara icke ens skulle få finnas till: så väl tillverkning som införsel och utförsel af densamma skulle förbjudas.

Den siste talaren gjorde en annan anmärkning, som kan ha något skäl för sig. Han sade: vi hafva i alla händelser bevarat möjligheten för finskt smör, som skall exporteras till utlandet, att passera genom Sverige, ty såsom transitogods drager det icke någon tull. Ja, det är sant. Men förhållandet är, att om finnarne skola skicka sitt smör öfver Sverige, så fordras det köpmän här som taga detta till sin affär, som köpa på det ena hållet och sälja på det andra, det fordras med ett ord mellanhänder för att en sådan rörelse via Sverige till England skall komma till stånd. Det är sådana mellanhänders verksamhet som smörtullen gjort slut på i vart land, men som hos danskarne deremot florerar.

Herr Lasse Jönsson: Jag skall blott be att få göra en kort gensaga mot den siste talaren.

Han uppgaf först, att tullen hindrade transitofarten öfver Sverige. Detta är icke riktigt. Jag var för några år sedan ledamot i en jernvägstaxekomité, der det uppgafs siffror, som tydligen visade att jernvägsstyrelsen varit så tillmötesgående som möjligt för att bibehålla transitofarten öfver Sverige för så väl smör som annat gods. Men det är med Finlands transitofart som med ångfartygsfarten i Öresund. Det finnes ingen möjlighet att konkurrera med de alltid påpasslige danskarne. De hafva genom att ställa i gång direkta ångbåtstrader på Finland slagit under sig smörexporten derifrån utan att vi kunnat hindra det,

vare sig vi hafva tull på smör eller icke. Denna senare omständighet *Ang. tullen å smör.*
inverkar ingenting på saken.

Beträffande den andra anmärkningen, som samme talare gjorde, så har jag ännu mera kännedom om, att han begick ett misstag, då han uppgaf, att efter smörtullens införande de mindre bolagsmejerierna upphört eller antalet af dem betydligt minskats i Skåne. Jag har en alldeles motsatt erfarenhet. I det härad jag representerar bildades sistlidet år tre stora andelsmejerier, och sedan jag kom hit, har det uppstått fem, som redan äro fullbildade, och två, som äro under bildning. Alla dessa hafva, som sagdt, uppstått på den lilla landsdel som jag representerar, och af tidningarna i Skåne har jag sett, att äfven på andra ställen oupphörligt nya mejeribolag bildas. Talarens uppgift i detta afseende var således oriktig.

Jag skall nöja mig med att hafva lemnat dessa upplysningar och tager mig friheten att yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, gaf herr talmannen, enligt de gjorda yrkandena, propositioner å *dels* bifall till utskottets hemställan och *dels* afslag å samma hemställan och bifall i stället till reservanternas yrkande; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes och företogs enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren, med afslag å bevillningsutskottets hemställan i 5:te punkten af dess betänkande n:o 1, bifaller hvad herr Herslow m. fl. hemställt i deras vid denna punkt afgifna reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren bifallit utskottets nämnda hemställan.

Omröstningen utföll med 122 ja mot 94 nej; varande alltså reservanternas yrkande af kammaren bifallet.

Punkten 6.

Beträffande artikeln *kött, andra slag, ej specificerade*, hade yrkanden framstälts dels att afskaffa nu gällande tullsats, dels att sänka densamma från 7 till 5 öre för 1 kilogram.

Ang. tullen å kött.

Utskottet hemställde emellertid, att ifrågavarande tullsats måtte af Riksdagen bibehållas oförändrad.

Häremot hade förenämnde reservanter hemställt, att tullen å artikeln kött, andra slag, måtte af Riksdagen borttagas.

Ang. tullen å
kött.
(Forts.)

I fråga härom anförde nu:

Herr Herslow: På de skäl, som af reservanterne anförts, anhåller jag om bifall till det yrkande, som de göra i denna punkt, nemligen att tullen å artikeln *kött, andra slag*, måtte af Riksdagen borttagas.

Herr E. G. Boström: Jag anhåller om bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen i detta ämne slutad; och sedan herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, blef, med afslag å utskottets hemställan, reservanternas yrkande af kammaren bifallet.

Punkten 7.

Bifölls.

Ang. tullen å
kreatur.

Punkten 8.

Herr Walldén m. fl. hade föreslagit, att nu gällande tullar å *nöt-, får- och svinkreatur* måtte afskaffas, men hemställde utskottet, under förevarande punkt, att, berörda yrkande icke måtte af Riksdagen bifallas.

I sin vid denna punkt fogade reservation hemställde deremot herr Herslow och hans förutnämnde medreservanter, »att nu gällande tull å kreatur, nöt-, får- och svin-, måtte borttagas».

Efter det utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Herslow: Hvad nötboskap beträffar, införde vi under sistlidna år, då således tullen verkade, 7,300 st. och utförde 37,190. Af får införde vi 1,120 st. och utförde 33,390; i båda fallen var införseln, oaktadt tullen, större än under den tullfria tiden. Om vi se efter, hvart denna kreatursimport går hän, finna vi, att äfven den nästan uteslutande tager vägen till Norrland. Hvar och en, som varit uppe i dessa trakter, skall ock erkänna, att befolkningen der ännu har stort behof att förskaffa sig sin köttföda från andra håll. Men tager dem från eget land, så länge det går för sig och så länge de dyra frakterna tillåta det. Då detta blir för dyrt, tages den från Finland, hvilket, oaktadt tullen, lönar sig bättre än att taga den djupt ned från det mellersta Sverige, just till följd af de dyra fraktkostnaderna.

Hvad *exporten* af kreatur beträffar, veta vi att den omfattar ett till beskaffenhet och värde helt annat slags kreatur än de som importerar. Det är gödboskap, en jordbruksprodukt, som kan ställas i jämförelse med smör, sådan kreatursafveln drifves på de trakter, der ladugårdsskötseln är fullkomligare uppdrifven. Dessa djur, som exporterar, stå i värde 3 å 4 gånger högre än de som införas.

Vi finna således, att införseln af boskap är både till mängd och värde högst obetydlig, under det att utförseln deremot är stor och värdefull. Med dessa fakta för ögonen kunna vi väl säga, att en tull,

som träffar en sådan liten införsel, verkar icke såsom ett skydd för det kreatursexporterande jordbruket, utan såsom en skatt på den trakt, som behöfver införa sin köttföda i denna form. För alla dessa artiklar, smör kött och fläsk, är det hufvudsakligast Norrland som skattar. Reservanterna hafva icke kunnat finna någon anledning att lägga en extra skatt på denna del af landet, därför att dess invånare icke hafva de lifsförnödenheter, hvarmed vi längre söder ut sjelfva förse oss, utan måste taga dem från den plats, der de kunna få dem billigast. I fråga om köttet gäller precis detsamma som om fläsket, nemligen att äfven sedan tullen infördes, måste norrländingarne köpa varan från samma ställen, der de fingo den förr, och betala prisförhöjningen. Det gäller således äfven här att borttaga en för staten icke betydlig, men för Norrland icke obetydlig och icke billig extra beskattning.

Det finnes en annan införsel af kreatur, om hvilken icke detsamma kan sägas som ofvan sagts, nemligen införsel af racedjur, hvilka äro ännu värdefullare än de svenska och införas till de förnämsta ladugårdarne för att förbättra afveln. Nu antager jag, att vi kunna vara öfverens derom, att, om vi kunna göra något för att belöna dem, som arbeta på höjandet af den vigtigaste delen af vårt jordbruk, ladugårdsskötsel, så böra vi göra det; något skäl att särskildt beskatta dem finner jag icke.

På dessa grunder synes mig alldeles klart, att någon rimlighet icke finnes för att lägga tull på nötboskap eller får. Återstå då svinen. Importen af dessa djur går hufvudsakligast till det nordligare Norrland; det är högst få svinkreatur, som landsättas söder om Sundsvall och Hernösand, som taga emot de flesta. Hvad är nu detta för slags djur? I afseende derpå vill jag göra en anmärkning och en ganska allvarsam sådan gent emot den tabell, utskottet har insatt vid punkt 2. Utskottet har der upptagit först huru mycket fläsk som i slagad form in- och utförts och derefter in- och utförseln af lefvande svin, men beräknat dessa svin efter en och samma valveringsprocent, nemligen så att ett svin skulle motsvara 60 kilogram fläsk. Sedan tullen på lefvande svin numera blifvit satt i kilo, vägas, såsom herrarne veta, alla svin. Af kommerskollegii berättelse, som nu är under tryckning och hvaraf jag fått några ark, finna vi, att om man dividerar antalet kilo in- och utförsel med summan af in- och utförda kreatur, de införda svinen hafva vägt icke såsom utskottet har uppgifvit 235,800 kg. utan 87,000 kg. och deremot de utförda, som utgjort 2,550 stycken, icke 153,000 utan 237,000 kg. Detta är bruttovigt, som således å ömse sidor måste reduceras för att man skall kunna komma till fläskets vikt. Men under det utskottet räknat 60 kg. såsom gemensam vikt, går bruttovikten för de införda svinen till 22 kg. pr stycke, men deremot för de utförda till 93 kg. Förklaringen har jag fått. De svin, som utföras, äro fullvuxna gödsvin, under det de som införas till Norrland äro smärre svinkreatur eller till och med späda grisar. De föras öfver dit på våren för att uppfödas och växa under sommaren och slagtas på hösten. De af utskottet anförda importsiffrorna äro således genomgående för höga och exportsiffrorna något för låga.

Är det nu, herr talman, skäl att särskildt beskatta Norrland, därför att denna landsdels invånare måste införa sitt behof af svinkrea-

Ang. tullen å
kreatur.
(Forts.)

Ang. tullen å kreatur. åtur på våren, eftersom de hafva svårt att under den långa vintern föda dem inne? Icke är detta en tull, som sammanhänger med skyddssystemet. Den är ju blott ännu en ny skatt på Norrland.

(Forts.)

Då således alla dessa trenne grupper, nöt-, får- och svinkreatur, om man efterser de platser, till hvilka de införas, tydligen visa sig vara en import, som Norrland måste taga, men hvaraf det öfriga Sverige icke har något behof, och då jag ej vill veta af några särskilda landsortsskatter, finnes enligt mitt förmenande ej skäl att bibehålla dessa tullar. Då beloppet de inbringa är ur statsfinansiell synpunkt utan betydelse, yrkar jag deras borttagande.

Herr E. G. Boström: Nog skulle jag kunna hafva mycket att andraga för att redogöra för de skäl, som föranledt nu ifrågavarande tullars åsättande, äfvensom deras fortfarande giltighet; men då jag vid de omröstningar rörande detta betänkande, som i dag redan egt rum i denna kammare, funnit, huru konstanta de olika partiernas röstetal varit och häraf tydligen framgår, att intet längre kan uträttas på öfvertygelsens väg, så tror jag nästan, att kammaren skall finna sig bäst belåten med, att jag inskränker mig till att helt enkelt yrka bifall till den nu föredragna punkten.

Vidare yttrades ej. Med afslag å utskottets hemställan, biföll kammaren reservanternas yrkande.

Ang. tullen å spanmål.

Punkten 9.

I fråga om gällande tullsatser å *spanmål* hade ändring yrkats af herrar Bieséert, Walldén m. fl., A. W. Nilson, N. Nilsson och J. Johansson; och hemstälde utskottet i denna punkt, att tullen å spanmål, omalen, råg, hvete, korn, ärter och bönor måtte nedsättas till 1 krona 50 öre för 100 kilogram.

I afgifven reservation hade deremot utskottsledamöterna från Första Kammaren herr friherre *Barnekow* samt herrar *Fock, Tham, Lithander, Reuterswärd, Stephens, Wallberg, Cavalli, af Burén* och grefve *Douglas* yrkat, att den nu gällande tullsatsen å råg, hvete, korn, ärter och bönor måtte oförändrad bibehållas med 2 kronor 50 öre för 100 kilogram.

Efter uppläsandet af utskottets hemställan begärdes ordet af

Herr Redelius, som yttrade: På de skäl, som reservanterna anført, ber jag få yrka afslag på utskottets betänkande och bifall till reservationen. Dertill ber jag få lägga några andra skäl, som enligt min uppfattning gå i samma riktning, och detta med anledning af ett yttrande, som vi fingo höra af talaren från Jönköping.

Den ärade talaren påstod, att frågan om lifsmedelstullar icke borde tagas i betraktande så att säga landskapsvis, eller om jag fattade honom rätt, så att icke det ena intresset eller näringen ställdes emot det andra intresset eller näringen, utan på *det* sättet att man skulle taga

hänsyn till landet i sin *helhet*. Och detta menar jag också är riktigt, *Ang. tullen å spannmål.* om jag får tolka hans ord såsom jag önskar, nemligen att vi skola taga i betraktande landet i dess helhet och *alla* dess näringar i förhållande till utlandet. Vi skola således betrakta oss allesamman såsom ett folk med det intresset att befordra det gemensamma fäderneslandets bästa. Då bör man också se till, att vår industri, vare sig jordbruksindustrien eller andra industrier, må förkofras på bästa vis och detta både med afseende på export och import. Vi behöfva från utländingen köpa mycket, som icke finnes hos oss, men vi böra icke köpa annat än hvad vi *nödvändigt* behöfva köpa och i stället tillverka så mycket som möjligt inom landet för att bespara de summor, som eljest skulle skickas ut. Talaren satte lifsmedelstullarne — han nämnde särskildt spannmålstullen, fastän vi då talade om fläsktullen — i samband med industritullarne. Jag skall följa honom i samma rigtning, och det exempel han hade ber jag också att få begagna. Han talade om en tunna råg i förhållande till en plog. Om en rågtunna före tullen kostade tolf kronor och efter tullen fjorton kronor och plogen före tullen tolf och efter tullen fjorton kronor, så betydde, sade han, tullen rakt ingenting. Men jag ser saken på ett annat sätt. Jag menar, att, äfven om man tager dessa siffror för goda, det betyder ganska mycket, förut-satt att plogen är tillverkad och rågtunnan odlad inom landet. Ty det exemplet skulle i den ärade talarens mun endast visa, att de, som yrka på spannmålstull, icke skulle förtjena någonting på den rågtunna, som de sälja för att köpa en plog, likasom icke heller den, som säljer plogen, förtjenar något på tullen derå, då han köper rågtunnan. Derpå svarar jag: ingendera har förlorat ett enda öre, men båda hafva fått af-sättning med sin vara, inhemsk produktion befördrats och penningarne stannat inom landet. Detta är för mig ett eftersträfvansvärdt mål, och vi allesammans hafva ett gemensamt intresse af att hjälpa hvarandra gent emot utländingen, så att alla näringar kunna uppblomstra så mycket som möjligt, och framför allt att varorna produceras inom landet, så att penningarne stanna inom landet och icke gå till utlandet.

Det är äfven ur en annan hänsyn, som jag tror, att tullen för-svarar sig, nemligen från synpunkten af rikets finanser i dess helhet. Vi behöfva nemligen mycket väl tänka på vår *skuldsättning* och amorf-teringen af våra skulder, och vi behöfva äfven statsinkomster lika väl som enskilda inkomster.

Men det finnes ytterligare en punkt, som jag ber att få betona, nemligen frågan sedd ur försvarssynpunkt. Nu frågar någon: hvad hafva spannmålstullarne och andra tullar att göra med försvaret? — Jag menar, att de kunna under vissa förhållanden betyda ganska mycket. Ty antag, att den olyckliga dag skulle randas, då vi blefve anfallna af en fiende, och att vi till följd af bristande skydd för jordbruks-näringen icke producerade tillräckligt spannmål. Fienden behöfde då icke slå ett enda slag utan blott blockera våra hamnar och svälta ut oss. Det vore värre än de s. k. svälttullarne. För att vi skola kunna försvara oss behöfva våra försvarare, våra unga män, något att äta. Detta må också beaktas, för så vidt vi *vilja* försvara oss.

Ang. tullen å
spanmål.
(Forts.)

På dessa skäl och flera af de förut anförda, som det är onödigt att upprepa, anhåller jag om bifall till reservanternes förslag.

Herr Herslow anförde: För första gången i dag stå vi enligt min uppfattning framför en verklig skyddstull. Här är icke som vid potatisen fråga om tull å en vara, som under normala förhållanden icke införes. Här är icke heller samma förhållande som vid fläsk- och smörtullarne, der skyddet träffar en vara och tullen en annan, båda delarne utan att man derfor träffar hvad man åsyftar, så att man i sjelfva verket icke skyddar det man vill skydda, utan i stället skyddar det man icke vill skydda och som icke behöfde skydd. Här gäller det alldeles samma vara, ty inländskt eller utländskt hvete, inländsk eller utländsk råg är af alldeles enahanda art. Här är det vidare fråga om en vara, som vi *måste* införa och som vi införa i mycket stora quantiteter och der den genom tullen åstadkomna prisförhöjningen på den utländska spanmålen derfor verkar på hela den inländska spanmålsmarknaden.

Så snart man börjar tala om skyddstull, brukar man också få höra framkastad frågan, om hvem det är som betalar tullen, och denna fråga har kommit upp här äfven i dag. Jag vill instämma i det yttrande, som fälts af en talare, att man i allmänhet icke kan besvara den frågan med ett generelt: det är importören, eller: det är exportören. Det beror på. Om varan, som föres in, ovilkorligen behöfves af mig och jag icke kan taga den från mer än ett håll eller måste taga den från håll, som äro likställda, då betalar jag, importören, hvart enda öre af tullen. Är det en vara, som jag visserligen önskar, men som jag kan köpa eller låta bli att köpa efter behag, få båda dela tullen, i en efter olika konjunkturner varierande proportion. Om det är en vara, som jag knappast behöfver, eller som jag t. ex. i följd af handelstraktater kan från ett land köpa billigare än från ett annat land, så måste det land, som säljer dyrare, betala hela tullen. Jag skall försöka gifva ett exempel. Vi stå snart framför handelstraktaten med Frankrike. Frankrike behöfver köpa trä. Äfven om Frankrike sätter en högre tull på vårt trä, måste Frankrike ändå taga det, trots det genom tullen höjda priset. Kommer icke något annat land, kommer icke Amerika, Finland eller Ryssland i gynsammare handelsförhållande till Frankrike än Sverige, så får Frankrike sjelf betala hela den tull det åsatt och åtgärden verkar i det landet en tullen precis motsvarande prisförhöjning på den svenska varan. Detta, som sagdt, under förutsättning att vi, jag menar de länder, som förse Frankrike med trä, alla äro likställda och att Frankrike icke kan i någon betydande mån minska sin träimport, utan kommer att i regeln taga samma quantiteter. Det är precis samma förhållande med oss i fråga om spanmål. Spanmål måste vi hafva, vi måste taga den utifrån och våra behof af hvete och råg kunna, ehuru vexlande, i medeltal endast blifva obetydligt mindre än förut. Enda skilnaden som hittills visat sig, är att vi förut tagit in hvetet och rågen i form af malen spanmål, men nu taga in den till större delen i form af omalen. Detta är nu en vinst för qvarnarna; men för prisbestämningen är det afgörande faktum detta, att vi i sjelfva verket taga in samma quantum som förut. Under sådana förhållanden är det på förhand gifvet att vi få betala tullen sjelfva. Och jag tror

icke att någon af herrarne, om ni haft välviljan att läsa den tabell *Ang. tullen å spanmål.* utskottet framlagt och som innehåller de offentliga prisnoteringarna på malen och omalen spanmål i Malmö och Köpenhamn, skall vara ett ögonblick längre i oklarhet om, huru vida vi sjelfva betala vår spanmålstull eller någon annan gör det. Reservanterna från Första Kammaren hafva framlagt en annan tabell, som visar att under en mängd år före tullförhöjningen, om ock icke de allra närmaste åren före 1888, prisen varit lika höga eller högre än sedan de nya tullarne. Det vill nog ingen neka, men det kommer icke denna fråga vid. I regel kan aldrig tullen, så vida man icke sätter den rent orimligt hög, göra så mycket, att, under goda år och med den utveckling kommunikationerna i Europa och världen fått, vi skulle få betala så höga pris som för icke längre sedan än 1868, då hvetetunnan steg till 29 kronor, eller, om vi gå ännu längre tillbaka, till vintern 1846—1847, då hvetet närmade sig 40 kronor tunnan. Något sådant kan tullen icke göra, och det är ingen som tillvitar den att den skulle kunna drifva upp de nuvarande prisen till de gamlas höjdpunkt. Men att den har verkat med hela sitt belopp, verkat så långt en tull kan verka, det behagade kammaren se af dessa officiella siffror. De visa, att mellan Köpenhamn och Malmö, som i öfrigt äro precis likställda — ty Seland och Skåne hafva precis samma sorts spanmål, och för den utländska spanmålen är distansen till båda ställena så godt som densamma — att, säger jag, mellan dessa orter gifves dock en fix, konstant prisskilnad å spanmål. I Malmö är varan precis så mycket dyrare än i Köpenhamn som tullen. Jag vill icke trötta herrarne med att närmare ingå på denna tabell. Ni hafven den framför eder. Men den, som ännu har någon tvekan om huru vida det är den svenska konsumenten eller utländingen som betalar tullen, ber jag samvetsgrant följa dessa siffror. Allt hvad han behöfver göra är att, efter som 100 danska skålpund äro lika med 50 kilogram, multiplicera med 2 den prissats, som står anförd för dansk vara.

Är det således alldeles klart, hvem som betalar tullen, återstår frågan: hvem får tullen? Jag vill icke ingå på den mycket kinkiga beräkningen att kalkylera, huru många af svenska folket äro jordbrukare och huru många af dem hafva höstsäd till afsalu och kunna få någon som helst vinst af tullen. I den mycket sakrika motion, som är inlemnad från stockholmsbänken af herr Walldén med kamrater, är uppgifvet 36 procent. Det är svårt att komma så nära. Jag har sjelf gjort beräkningar, som visa en ännu mindre siffra; men hela beräkningen hänger på hur mycket jord man måste ega för att verkligen kunna räknas först och främst som *jordbrukare* och sedan som *höstsädsproducent* utöfver det egna behöfvet. Men detta förhållande vexlar ofantligt i olika landsdelar. Men äfven om det sålunda måste förbli ofafgjordt huru vida det är några flere eller några färre, som få en *liten* andel af vinsten, tror jag icke, att vi behöfva vara mycket tveksamma om hvart den *stora* andelen tager vägen. Och skulle vi vara ovissa, kunna kanske voteringsciffrorna i dag i vår medkammare leda oss på spåren.

Hafva vi så sett *hvem* tullen skyddar, återstår att se *hvad* tullen skyddar. Den skyddar jordbruket, säger man. Hvilket jordbruk? Un-

Ang. tullen å spanmål. *(Forts.)* der det betryck som rådde under senare delen af 1880-talet, började de provinser, der jordbruket nått längst, att kraftigt arbeta upp och kraftigt sätta om sin produktionsform från en lägre till en högre och mera förädlad. Spanmålexporten aftog och smörexporten steg, så att den mångdubblades och snart var vida större än spanmålsexporten. Denna utveckling hade obestriddligen fortgått, om man funnit något annat sätt än tullen att använda de klagomål, som framfördes från jordbrukarne. Jag säger, den hade fortgått; och den skulle steg för steg ryckt den ena provinsen efter den andra med, om icke tullarne kommit. Tullen afbröt den utvecklingen! Jag kan icke taga för god den uppgift, som något positivt lemnas af herrar reservanter uti en punkt, som herr Lovén läste upp, der reservanterna resonnera som följer.

»Har produktionen af smör, kött och fläsk verkligen förminskats under de tre sista åren? Uppgifterna å rikets in- och utförsel lemna svaret. Af smör utfördes år 1890 $1\frac{1}{3}$ million kilogram mer och infördes en million kilogram mindre än under år 1887. Af fläsk utfördes år 1890 $2\frac{4}{5}$ millioner kilogram mer än under 1887, under det att införseln förstnämnda år blott med $\frac{4}{5}$ million kilogram öfversteg den för år 1887. Utförseln af kött var år 1890 mer än dubbelt så stor som år 1887, under det att införseln deraf var densamma under båda åren. Dessa siffror tarfva icke någon kommentering.»

Jo, med förlof sagdt, de tarfva att kommenteras!

Sedan smörproduktionen började, har ingen treårsperiod visat så ringa stegring som den sista; åren 1888, 1889 och 1890 visa en smör-export, som rättast betecknas som fullkomligt stillastående. Stillaständet är genomgående och konstant.

I afseende på fläsket säges, att vår utförsel år 1887 var $2\frac{4}{5}$ millioner kilogram större än år 1890, under det att vår införsel under samma år blott var $\frac{4}{5}$ million kilogram större. Det är lustigt att samma herrar, som satt in denna sats, varit desamma som satt in tabellen, som herrarne finna i bevillningsutskottets betänkande på sid. 7. Der hafva de haft ögonen bättre öppna. Der hafva de lefvande svinen blifvit upptagna som fläsk — och svinen begagnas väl också som fläsk, ty de hafva icke någon annan användning. Vi se således, att vi få lof att öka fläskimporten med 224,000 kilogram för år 1890 och 783,000 kilogram för år 1887. Skilnaden i fläskinförseln år 1887 mot fläskinförseln år 1890 belöper sig på det sättet, och då de lefvande svinen blifvit medräknade, till icke mer än 227,000 kilogram högre införsel 1890 än 1887.

Om jag öfvergår till utförseln, så skulle den enligt det upplästa citatet hafva för år 1890 uppgått till en summa, som skulle vara 2,800,000 kilogram större än utförseln år 1887. Men genom att medräkna de utförda lefvande svinen, som för år 1887 uppgingo till 2,223,000 kilogram och för år 1890 till 375,000 kilogram, finner jag att det öfverskott, hvarmed fläskutförseln 1890 öfversteg utförseln 1887, endast uppgår till 984,808 kilogram. Om jag då från denna export-siffra drager den förut omnämnda siffran för den ökade importen, eller 227,000 kilogram, så reducerar sig hela öfverskottet i rundt tal till 700,000 kilogram.

Då vi sedermera se hvilka tal de begagnat för att reducera svin till fläsk och finna att dessa herrar, mot hvad kommerskollegium gjort, räknat de införda svinen till 60 kilogram fläsk — de väga 22 kilogram brutto med benen, huden och alltsammans, under det att alla de stora exportsvinen representera mera än 60 kilogram fläsk (de vägde brutto 93 kilogram) — så är det ej svårt att finna, då jag antager att kommerskollegii uppgifter hvila på siffror, som kollegiet fått från tullkammaren, som väga svinen, och förmodar att reservanterna icke gjort någon kontravägning, hvidan kommerskollegii siffror måste vara de rigtiga, då, säger jag, finner man att äfven de 700,000 kilogramen öfverskott förlidet år stryker. Det visar sig sålunda att, i stället för att landet år 1890 skulle hafva erhållit 2 millioner kilogram fläsk mera i behållning på sin svinskötsel än år 1887, behållningarna de båda åren voro fullkomligt lika. Således äfven här ett stillastående.

Ang. tullen å spanmål.
(Forts.)

Slutligen hvad beträffar utförseln af artikeln kött säga reservanterna, att utförseln af kött var år 1890 dubbelt så stor som år 1887. De belopp, som af denna artikel exporterades år 1890 lika väl som år 1887, äro dock så försvinnande små, att de icke spela någon den allra ringaste roll i Sveriges export.

Så förhåller det sig med dessa siffror och faktiska uppgifter, som man här använt, för att visa för Riksdagen att jordbruket gått framåt under dessa sista två år. Nej, det har stått stilla. Äfven råg och hvete hafva, såsom herrarne sett, importerats i temligen oförändrad kvantitet. Hveteimporten har icke förändrats alls i mängd. Förr togo vi in vårt behof af hvete förmaldt. Nu importera vi hvetet i den omallda formen och betala först tullen till staten och sedan den ganska dryga skatten till qvarnen — en tullafgift i mera saltad form. — Deremot är rågimporten något minskad. Skall det nu bevisa att rågbehovet är ersatt genom ökad odling af svensk råg, tro herrarne då också att det bevisar, att det svenska jordbruket är inne på en rätt sida? Jag tror det icke.

Men i alla fall kan man ju tänka sig att spanmålstillarne, äfven om de icke gjort nytta för jordbruket, gjort nytta för landet i dess helhet. Jag behöfver icke erinra herrarne om talet på förmiddagen. »Allt blomstrar», yttrade talaren, och med en stor och vältalig armgest visade han ut — öfver Saarons dal eller någon annan särskildt blomstrandande nejd. Huru är det med denna blomstring bestäldt?

Samma år som tullarne infördes här, 1888, på sensommaren började den länge domnade verksamheten i Europa att förändras. Det blef lif i alla affärer, och en verklig uppblomstring visade sig. Men det kan väl icke hafva varit tullarnes förtjänst. Ty det är väl ändå ingen, huru stort förtroende han har för tullars goda verkningar, som tror att tullen kan hjälpa i samma ögonblick som den blifvit pålagd. Och på våren och försommaren det året veta vi att det infördes så mycket spanmål, att det icke blef någon höjning på spanmålsprisen till följd af tullarne. Men konjunkturerna för trä, jern och frakter voro goda och penningar flöto in.

År 1889 räckte ännu den höjningen för våra stora exportnäringar. De försågo oss i riklig grad med utländska valutor. Penningar strömmade rikligt in till landet. Det blef lif och rörelse, så att Sveriges

Ang. tullen å spanmål. (Forts.) näringar år 1889 visade en blomstrande anblick. Men, mine herrar, huru såg jordbruket det året ut -- och det var väl jordbruket som af spanmålstillarne skolat höjas?

Jag tror att flertalet jordbrukare skola säga er, att 1889 års jordbruksläge var eländigt, ja, åtminstone i Skåne sådant, att året 1889 var det svartaste år den näringen haft på kanske 30 år och att, hvad nytta landsbygden och jordbruket hade utaf tullreformen, reducerade sig till det, att jordbrukarne till förhöjda pris fingo inköpa foderämnen och andra ämnen, som för landtbrukaren äro lika nödvändiga som foderämnen.

År 1888 var således ett år då spanmålstillarne icke kunde verka, men då andra faktorer, som vi delade med den öfriga världen, gjorde landets öfriga näringar blomstrande. År 1889 blomstrade fortfarande andra näringar, men jordbruket hade ett förskräckligt år. Beträffande 1890 är att märka, att, sedan man väl kommit öfver nyåret, var det som om bladet var vänt. Allt sedan dess hafva våra exportnärningar haft en mycket svår tid. Jern- och trävaru- samt rederirörelsen, hvilka affärer dock äro de, som betala vår import samt gälda räntor och amorteringar å våra utländska lån, jag säger att dessa tre hufvudnärningar sällan stått sämre. Jordbruket vill jag hoppas står bättre, derfor att det fått en god gröda. Men huru pass blomstrande landet var i höstas, det tror jag att den, som haft att göra med bankaffärer och penningväsen, hade tydlig kännning af. Vid fullgörande af landets likvider till utlandet började redan i oktober så stora svårigheter framskymta, att, alldeles oberoende af den Baringska krisen, här låg fara för en verklig kris, ansenligt svårare än till och med 1878. En genomgående, ruinerande kris låg i höstas närmare än de flesta menniskor hade aning om.

Vi ha nu år 1891; huru det året skall ställa sig, det tror jag vet hvarken herr Ivar Månsson eller jag.

Vi komma slutligen in på en fråga, som herrar protektionister icke vilja höra talas om — jag förebrår dem icke, ty det kan kännas smärtsamt — det är arbetarefrågan. Arbetarefrågan och den politiska ställningen sammanhänga oemotsägligt i viss mån med dessa tullar. Protektionisterna förklara, att arbetarne hafva icke rättighet att sätta dessa båda saker i samband.

Reservanterna säga just det.

Det heter: »vid sådant förhållande torde talet om brödfödans fördyrande vara betydelselöst och arbetarne icke hafva någon anledning att i den nuvarande tullagstiftningen se en källa till missnöje.» De säga vidare, att »man hvarken i Tyskland, der den allmänna uppmärksamheten på senare tiden företrädesvis sysselsätter sig med lösningen af de s. k. arbetarefrågorna, ej heller i Frankrike försökt att i borttagandet eller nedsättandet af dessa länders spanmålstillar finna ett verksamt medel till förbättrande af arbetarnes ställning».

Och de tillägga slutligen: »hos oss ställa sig, vi kunna tryggt påstå det, den mindre jordbrukarens lefnadsvilkor icke i allmänhet gynsamare än den egentlige arbetarens».

Beträffande ökad arbetstillgång och höjda arbetslöner erkänner jag, att om vi hålla oss till år 1890, jordbruket naturligtvis behöfde

flera armar för att inberga en gröda, som var 50 % ymnigare än vanligt, och att den omständigheten äfven flerstädes ökat arbetslönerna på jordbrukets område. Men den tillökning i arbetslön, som förekom 1889 — ty på vissa håll gafs då äfven en sådan — föll uteslutande på andra områden än jordbrukets; dess arbetslöner ökades då för visso icke med ett öre. »Men», säga de, »hvad tjenar det till att tala om dessa båda frågor i ett sammanhang. I Tyskland och Frankrike har man aldrig försökt att i borttagandet eller nedsättandet af dessa länders spanmålstullar finna ett verksamt medel till förbättrande af arbetarnes ställning.» Nej, det hafva de icke försökt! Men *hvarför* hafva de då icke gjort det? Hade de hört efter, hvad arbetarne sjelfva önskat och yrkat, så skulle de sannerligen ej saknat besked om, huru ifrigt arbetarne önskat, att försök gjorts i den riktningen. Att något sådant försök icke blifvit gjordt i Frankrike och Tyskland, det kommer sig förmodligen af alldeles samma grund, som dylika försök heller icke under den närmaste tiden synas komma att göras i Sverige. Men kom blott icke och säg, att det är arbetarnes skuld, vare sig i Tyskland, Frankrike eller Sverige.

Vidare fortsätta reservanterna: »hos oss ställa sig, vi kunna tryggt påstå det, den mindre jordbrukarens lefnadsvilkor icke i allmänhet gynsammare än den egentlige arbetarens». Ja, till en del är detta sanning; det finnes många små jordbrukare, hvilka föra ett lif, som är lika tarfligt och kanske till en stor del underkastadt samma umbäranden som många arbetares; men vilja herrarne fråga *dess* jordbrukare, om de anse sig hafva någon fördel af spanmålstullarne, så skola herrarne få höra, hvad deras svar härå blifver. — Arbetarne och de mindre jordbrukarne äro likställda i afseende å lefnadsvilkor. Och de äro det äfven deri, att det sannerligen icke är de, som yrkat eller yrka på spanmålstullar.

Arbetarefrågan, uppgiften att förbättra kroppsarbetarnes ställning har nu tillspetsat sig till en rörelse, som i stället för att vara önskvärd och lyckobringande i en stat, hvilken den kan vara, på många håll börjat att taga en samhällsomstörtande riktning. Denna förändring, mine herrar, vågar jag påstå är hos oss icke utan sammanhang med spanmålstullarnes införande. Jag ber om ursäkt, om jag erinrar om några ord, som jag yttrade för fem år sedan i denna kammare. Det var under en diskussion likartad med denna. Der talades, när arbetarefrågan kom före, om arbetarnes ställning m. m., och från tullvänligt håll hette det: »I skolen icke komma här och hota oss med den röda fanan, det spöket tro vi icke på!» Jag tillät mig svara härpå:

»Man har här i dag ett par gånger begagnat uttrycket: 'hissa den röda fanan'. Den fanan *kan* icke hissas hos oss därför, att det icke finnes något att skrifu på densamma, ingen devis, som kan sätta sinnena i brand. Med tacksamhet emot Gud och vårt lands historiska utveckling måste vi erkänna, att det finnes ett mindre antal brandämnen hopade hos oss än i något annat land. Likhet inför lagen är mera en sanning här i Sverige än den tror, som icke känner förhållandet i andra länder. Klasshatet är numera hos oss borta; förhållandet mellan arbetsgifvare och arbetstagare är nästan genömgående godt; den so-

Ang. tullen å
spanmål.
(Forts.)

Ang. tullen å ciala skilnaden är bortfallen och, om den till någon ringa del kvarstår, är den dock icke svårare, än att den fattige arbetarens pojke kan på skolbänken sitta sida om sida med grefvesonen, blifva hans likstälde kamrat vid universitetet och derefter, då statens banor stå dem båda öppna, kan gå förbi honom på vägen till offentlig heder och utmärkelse. Huru många finnes icke inom just denna kammare, hvilrens vagga stått i kroppsarbetarens hem? Hvar i hela Europa förekommer detta så ofta som här, mine herrar? Det är föga mer än tänkbart i Tyskland, nästan otänkbart i Frankrike och har ända till allra sista tiden varit mer än till hälften omöjligt i England. Allt detta gör, att man här icke kan få eld på den låga, som erfordras för att tända de facklor, hvarmed den omtalade processionen med röda fanan skall gifva sig å stad. Men, antagen en tull af beskaffenhet, att allmänheten tror, att de magtegende i landet, Riksdag och regering, jordbrukare, industriidkare, med ett ord innehafvarne af det fasta och lösa kapitalet pålägga dem skatt till sin fördel och lägga hela tyngden deraf på arbetaren och hans barn, infören här i landet »svälttullar» — det giftiga ordet är redan funnet — då hafven I inskriptionen på den röda fanan, och då kan denna fana äfven i vårt land bäras i spetsen för samhällsfiendliga härskaror.»

Jag gör icke anspråk på att i någon mån vara profet, men jag vågar säga, att så har det gått. Det finnes icke något i ett land som är så farligt som då det finnes stora lager af folket, som tro, att lagstiftningen och skattefördelningen handhafvas af de magtegende till förmån för dem sjelfva och till tryck för dem, som stå utan sin andel i lagstiftningen.

Derför ville jag nu innerligen önska och hoppas, att man åtminstone med något steg i år i Riksdagen visade, att vi vilja vända om på den beträdda vägen. Det är därför, herr talman, som jag önskar, att Andra Kammaren nu skulle göra en vändning, om icke en helomvändning, så åtminstone en frontförändring.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Med herr Herslow instämde herrar *Wallis, Wavrinsky, Linder, Lovén, Höjer, von Friesen, Johansson* från Stockholm, *Gustaf Ericson* från Stockholm, *Fjällbäck, Palm, Aulin, Zotterman, Gethe, Bokström, Elis Nilson, Svensson* från Karlskrona, *Romberg, Lyttkens, Gyllensvärd, Liljeholm, Forsell, Nilson* från Lidköping, *Andersson* i Lysvik, *Nilsson* i Vrångebol, *Broström, Hahn, Olsson* i Mårdäng och *Nordin*.

Herr Jansson i Krakerud: Sedan jag begärde ordet har ordföranden i bevillningsutskottet haft ett mycket sakrikt anförande, hvilket gör att jag för närvarande icke vill gifva mig in i diskussion i den föreliggande frågan, hvad sjelfva *saken* angår. Det skulle i annat fall endast blifva att omsäga en del af hvad han yttrade, och jag skulle sålunda komma att onödigtvis uttänja diskussionen, hvarför jag nu anhåller att få sluta mig till hvad han redan yttrat i sak. Jag skall dock, eftersom jag nu har ordet, be att få uttrycka min förvåning öfver herr Redelius' bevisföring på förmiddagen. När det då

var fråga om potatistullen, nämnde han, att vi behöfde denna tull der- *Ang. tullen å*
 för, att i hans hemort fans det någon liten stad eller trakt, der de *spanmål.*
 köpte in potatis från utlandet, innan de skördat den inhemska varan
 af samma slag, och köpte derifrån till hela sitt husbehof, så att de
 sedermera icke kunde köpa af den svenska varan. Med anledning häraf
 vill jag erinra derom, att det, åtminstone så vidt jag vet, icke finnes någon
 möjlighet att så tidigt köpa in från utlandet sitt vinterförråd utaf det
 enkla skälet, att den utländska potatisen under sådana omständigheter
 utan tvifvel skulle komma att ruttna, samt vidare af det skäl, att pota-
 tatisen alltid står dyrare i pris två veckor, innan man här hemma
 hunnit taga upp densamma. Derför äro alla inom vårt land, och så-
 ledes äfven i den omnämnda trakten inom Småland, så ekonomiska,
 att de vänta med sina vinterinköp, till dess man hunnit få upp den
 svenska potatisen. Det är derför besynnerligt, att just på den grund,
 att herr kontraktsposten haft en annan erfarenhet från en liten trakt
 af landet, skulle det nu för hela landet vara nödigt att hafva tull
 på potatis. Då det nu är fråga om tull på spanmål, vill han åter
 betrakta saken i sin helhet, för hela landet gent emot utlandet, och
 dervid kommer han till det resultat, att, om rågen förr kostade 12
 kronor tunnan och nu värderas till 14 kronor, samt en plog förr gälde
 12 kronor och nu 14 kronor, skulle det blifva till stor nytta för vårt
 land, i fall tull infördes å dessa artiklar, ty då skulle vi göra våra
 inköp af dem *inom* landet. Jag förstår alldeles icke detta resonne-
 ment. Ty om en plog stigit i försäljningspris med 2 kronor, lär det
 icke blifva svårare än förut för utlåndingen att skicka hit sina plogar
 till försäljning. Samma förhållande gäller äfven beträffande rågen.
 Om utlåndingarne kunna skicka hit råg för afsalu, då den kostar 12
 kronor tunnan, lära de lika väl kunna skicka hit samma vara, då den
 gäller 14 kronor tunnan. Sålunda kan jag icke förstå, att denna lilla
 tull skulle hämma den utländska exporten af dessa varor till vårt land,
 utan importen deraf komme nog att gå lika bra som förut, och utlän-
 dingen dervid att förlora lika litet *efter* som *före* denna prisstegring
 å varorna. Ty det är alldeles klart, att utlåndingarne, på samma sätt
 som vi i likartade fall göra med utlandet, om de få höra, att en vara
 här stigit i pris, så betinga de sig naturligtvis äfven sjelfva här ett
 högre pris än förut på grund af den inträffade prisstegringen. Dess-
 utom lär man kunna få draga i tvifvel nyttan af spanmålstillarnes
 införande i vårt land, ty här finnas ju stora trakter, der de mindre
 jordbrukarne i många fall icke hafva någon spanmål att sälja, utan
 måste i stället köpa densamma. För dem komme således den ifråga-
 varande tullen icke att verka till nytta. Många af dem finnas dess-
 utom, hvilkas inkomster äro beroende af skogsafkastningen. Skulle nu
 spanmålspriset höjas i landet, är det klart, att de fingo hugga mera
 af skogen än eljest, hvarigenom våra skogar förr, än annars vore fallet,
 skulle komma att utsina. Detta torde väl icke kunna räknas till fördel
 för landet i dess helhet. Man har i dag sökt bevisa att jordbruk, in-
 dustri och andra näringar här i landet uppblomstrat sedan tullarnes
 införande, och jag skall för min del icke taga mig friheten tvista härom.
 Jag har förut hört, hurusom man äfven inom utskottet sjöng på den
 visan. Man sade der, att det vore väl alldeles obestridligt, att tullarne

Ang. tullen å
spanmål.
(Forts.)

åverkat till välsignelse, och att folket inom landet genom dem kommit till större välmåga än förut. Jag hemställer därför nu till desse herrar: när I ären så öfvertygade derom, att tullarne hafva ländt till nytta för vårt land, hvarför höjen I icke dem då till dubbla beloppet och låter deras välsignelse i strida strömmar flyta ned öfver vårt fattiga svenska folk? Nej, detta vilja de icke, och just detta har jag svårt att fatta, ty om man slagit in på en väg, som är till nytta och välsignelse för landet, hvarför går man då icke vidare och låter oss få mer af nyttan och välsignelsen? Ville herrarne fortgå på den vägen och höja tullarne allt mer och mer, skulle man till sist blifva så öfvertygad om deras nytta, att man upphörde att tvista i denna fråga. Skulle herrarne begått ett misstag i detta afseende, skulle man äfven lättare blifva öfvertygad derom, och det skulle i sådant fall gå desto fortare att afhjelpa det begångna felet. Jag vet väl, att de införda tullarne, som nu äro i fråga, varit till nytta för de större jordbrukarne, men då jag icke på något vis kan inse, att de varit det för landet i dess helhet, skall jag nu följaktligen taga mig friheten yrka bifall till utskottets förslag, att tullen å spanmål, onalen, råg, hvete, korn, ärter och bönor måtte nedsättas till 1 krona 50 öre för 100 kilogram.

Herr Månsson: Jag ber om ursäkt, att jag åter tager till orda, men jag har blifvit uppkallad af utskottets ordförande, som velat anföra de å sid. 37 och 39 i utskottets betänkande intagna tabeller såsom bevis för den frågan, hvem som egentligen får betala tullen på spanmål. Dessa tabeller skola afse förhållandet med Malmö- och Köpenhamns-noteringarna för spanmål under sistlidet år. Ja, när jag läste dessa siffror, så tänkte jag: hvad är det för noteringar man fått från Malmö? Jag har nemligen aldrig sett dem i någon af våra större tidningar från denna plats, hvilka jag ändock, så vidt möjligt, plägar noggrant följa i hvad de angå sådana offentliga noteringar. Jag gick ytterligare igenom dem och såg noga efter, om jag möjligen misstagit mig, men jag kunde icke finna, att så varit förhållandet. Sålunda, om dessa noteringar verkligen existerat — hvilket jag icke vill draga i tvifvelsmål — så är emellertid jag åtminstone alldeles okunnig om dem. Nu ser man, att det är ett mäklarekontor eller någon person från ett dylikt, som meddelat dessa uppgifter. Man må nu göra hvilka reflexioner som helst öfver den betydelse de kunna ha, så bör väl dock en notering, för att vara officiell, delgifvas allmänheten, så att man får veta om den. Emellertid vill jag sätta all möjlig tro till dessa uppgifter i fråga. När jag då jemför dessa siffror, så är det med förvåning jag finner en sak, hvarom jag också vill fråga utskottets ärade ordförande. Hvarför äro de uppställda på det viset, att i den ena tabellen, som afser noteringarna i Malmö, uppgifves äfven varans *qualitet* — ty om herrarne se efter, så fins t. ex. för hvete angifvet priset för vara om 132 *tt* holländsk vigt samt för 130 *tt* o. s. v., hvilket naturligtvis afser en mycket fin vara — hvaremot, om jag ser på noteringarna från Köpenhamn, det inte fins någon fordran på kvaliteten, utan prisen afse här blott en kvantitet af 100 skålpund? Och det kunna vi väl vara ense om, att det är en ofantlig skilnad emellan, om man begär en så ytterst fin vara som på 130 à 132 *tt* holländsk

vigt eller en vigt betydligt under. Ja, jag vågar säga, att under år 1890 var det totalt omöjligt att skaffa fram ett hveteprof på 130 // vigt, för så vidt man icke ville ställa till med särskilda rensningsmaskiner. Det varierade nemligen mellan 124, 125 och 126 // ungefär. När vi nu inte ha sådana fordringar om varans finhet i fråga om Köpenhamns-noteringarna, så undrar jag, om man torde kunna tillmätta dessa den betydelse, som utskottets ärade ordförande velat i dem inlägga. Det är alldeles tydligt, att det skall för en qvarnegare vara en ofantlig skilnad, om han får en fin vara, som innehåller kärna, eller om han får en sådan, som är blandad med skal och af sämre beskaffenhet. Jag tror, att herrarne skola medge detta, och hoppas, att ordföranden eller någon annan från utskottet reder ut det förhållande, som jag nu påpekat, ty det kan verkligen eljest vara något vilseledande.

Då jag således icke kunnat tillerkänna dessa siffror någon så stor betydelse, må det icke förundra, om det skäl, man på dem velat grunda, icke kan för mig få gälla.

Om jag sedan går till betänkandet i öfrigt, så är det ju alldeles klart, att vi icke här kunna komma fram med någonting nytt i denna fråga, der så mycket förut är sagdt. Jag ber endast få säga, hvad jag redan förut yttrat, nemligen att dessa tullar alldeles icke verkat till skada på vårt intensiva jordbruk — ett skäl, som utskottet allra främst anført. Ty, mine herrar, jag tror vi kunna vara ense om, att icke är det ett sätt att kraftigt befordra vårt intensiva jordbruk, om vi fodra våra kreatur med råg och hvete. Det ger oss icke den afkastning som billigare foderämnen. Man kan ju säga, att kli och majs kan vara något i den vägen, men icke hvete och råg. Beträffande majsen säger jag dock, att det är i allmänhet en sådan vara, att det icke blir någon vinst att fodra med den, ty så riad och i sådant skick som den är, då vi få den, är den nästan osmältbar för djuren. Med kli deremot är det ett annat förhållande, men skall man ha tull på omalen och malen spanmål, så tror jag, att man äfven bör ha någon tull på kli; och om man tänker på den lilla tullsats, som nu är åsatt denna vara — 30 öre per 100 kilogram — så spelar den en så ofantligt liten roll, att den alldeles icke kan lända till skada för vårt intensiva jordbruk.

Vidare har man nu åter framhållit tullarnes skada för de mindre jordbrukarne. Jag har vidrört detta förut och jag håller fast vid hvad jag sagt, nemligen att äfven den mindre jordbrukaren, låt vara att han icke har mer än fem tunnor råg att afyttra, har fördel af dessa tullar. Om han kan få ett par kronor mera för tunnan af sin råg, så skall det bli honom till en god hjälp, ty han har mindre tillgångar, och äfven en ringa penning spelar en väsentlig roll i hans utgifter.

Så har man vidare anført som skäl mot tullarne en jmförelse mellan spanmålsprisen före och efter tullsatsernas införande och sagt, att dessa pris stigit så ofantligt sedan 1887. Jag ber då få fästa uppmärksamheten på, att man härvid utgått från prisen år 1887, som väl voro de allra sämsta. Det var, menar jag, de allra lägsta pris, som jag åtminstone kan minnas. Men ser man på reservanternas tabell — å sid. 43 i betänkandet — så ha de gått vidare och utsträckt

Ang. tullen å
spanmål.
(Forts.)

Ang. tullen å spanmål. å jmförelsen till en lång tid, nemligen ända från år 1866; och då finna vi andra siffror tala. Der visar sig, att t. ex. rågpriset, som varit lägst 1887, då det utgjorde 9 kronor 91 öre per tunna, i öfrigt varierat mellan omkring 13, 14 och ända till 20 kronor. Icke ett enda år, utom 1887, har det stått så lågt som 9 kronor 91 öre. Och ser man på siffran för 1890, så är den ungefärligen lika med medelpriset för åren 1866—1887. Det kan således icke vara riktigt att utgå endast från det pris, som rådde under år 1887, då det var som allra sämst.

Ytterligare har man anført, att jordbruket icke förmått tillföra arbetarne något ökad arbete. Jag vågar emellertid, med den erfarenhet jag har, påstå, att så verkligen skett. Man får härvid icke blott, såsom ordföranden i bevillningsutskottet gjorde, taga hänsyn till höstarbetet och afkastningen. Jag medger, att grödan var mycket dålig under år 1889. Men en sådan omständighet får icke utöfva någon afgörande betydelse i detta fall, utan det är den företagsamhet, som jordbrukaren förmår utveckla. Mergling, dränering, förändring af ladugården o. s. v., det är det, som är det stora arbetet, och höstarbetet är verkligen icke det som betyder något i detta fall. Den omständigheten, att vi haft ett par dåliga år och att vi därför icke kunna ge arbetarne mera arbete, är icke något skäl. Men när vi få mera betaldt för våra produkter, så våga vi oss på att göra förbättringar i ett som allt, och detta har gjort, att såvidt jag har mig bekant, arbetet hos oss nått en mycket stark efterfrågan. Ja, den som närmare känner till den stora hveteodling, som nu drifves i Skåne, han vet, att det är nära nog omöjligt att få de arbetskrafter man vill ha. Jag trotsar någon från min ort att kunna säga emot mig härutinnan.

Jag skall icke upptaga tiden längre. Det var utskottets ärade ordförande, som vidrörde arbetarefrågan. Jag skall icke göra det närmare, men jag tror att vi få lof att tänka, att det icke är dessa tullar, som åstadkommit den frågan. Vi veta ju och se, hvad som föregår i England, och vi behöfva icke heller blunda för tillståndet i Danmark, som också är ett frihandelsland. Jag tror nog, att de mena väl, dessa herrar, som både i pressen och här på denna plats sammanblanda arbetarefrågan med tullfrågan, men man kan misstaga sig på ömse håll, och jag tror att man här gjort det.

Jag ber emellertid, herr talman, få yrka bifall till reservanternas förslag och afslag å utskottets hemställan.

Herr Beckman: Herr talman, mine herrar! Innan jag närmare inlåter mig på sjelfva frågan, anser jag mig böra protestera mot ett yttrande, som i dag på förmiddagen fälles här i kammaren.

En ärad talare, herr Nils Petersson i Runtorp, yttrade då såsom sin åsigt, att vi frihandlare icke borde redan vid denna riksdag bragt under debatt dessa tullar, som så nyss blifvit införda. Nåväl, denna åsigt må vara hans ensak. Jag skulle villigt och utan protest lemnat den i sitt värde, om han icke gått längre. Men han tillät sig tillägga, att det vore »ovärdigt» och »upprörande», att vi framställt våra yrkanden, egnade som de voro att störa samhällsfriden.

Det förvånar mig visst icke att från det hållet höra dylika ord — »för samhällsfridens skull». Det är intet nytt. Allt ifrån den dag,

den 8 februari 1888, då det nya systemets förste statsminister från statsrådsbänken i denna kaummare höll sitt bekanta tal om »försonlighet och samhällsfrid» — ett tal, som fick ett betecknande insegel genom den tre dagar senare utfärdade kungörelsen om spannmålstullars påläggande — allt ifrån den dagen, säger jag, har man från tullvännernas sida velat befordra försonlighet och samhällsfrid genom att söka — nedtysta hvarje erinran om innebörden af denna beskattningsåtgärd. Under den tid som sedan gått har man gång på gång i dessa blida magters namn uppmanat oss att tåga, att nedlägga vapnen, att icke vidare ofreda det bestående. Och *nu*, då det i stället är *vi*, som, med mera rätt, vända oss till dem, hvilka då genom en politisk kupp fingo magten i sina händer, och af dem begära en smula tillmötesgående — hvad svar ger man oss? Jo, mine herrar, på det sättet ser det ut med tillmötesgåendet, att man icke ens vill vara med om borttagandet af den för alla och en hvar onyttiga potatistullen! Den har, denna tull, för en stund sedan af bevillningsutskottets ärade ordförande karakteriserats såsom en betydelselös »dekorations» på systemets byggnad. Detta må den möjligen hittills ha varit. Men från och med i dag är den det icke längre. Den är icke längre en betydelselös dekoration, utan tvärt om en betydelsefull, utmanande symbol till tecken derpå, att det nya systemet halsstarrigt vägrar äfven det allra minsta tillmötesgående.

Jag öfvergår nu till att yttra några ord angående ett par af de skäl som anförts till stöd för spannmålstullens bibehållande.

Jag fäster mig då främst vid ett uttalande af herr Redelius. Han framhöll särskildt denna tulls betydelse ur finansiell synpunkt. Det är så sällan man från *det* hållet får höra ett erkännande häraf, att jag skyndar taga fasta på det. Denna tull är alltså en skatt och den bör bibehållas för att bereda statsverket en inkomst. Vågar man således häfda, att tull på brödfödan är en lämplig skattereform? Eller vill man kanske låta påskina, att den är nödvändig, när vi skulle sakna andra skattekällor att fylla det hål i budgeten, som uppstår, om den afskaffas? Jag påstår, att vi icke behöfva gå många steg för att finna andra långt bättre skattetitlar. Hvad ligger exempelvis närmare, då man just talar om tullbevilningen, än att sätta högre tullar på lyxartiklar? Är icke det en åtgärd om hvilken alla, de må kallas frihandlare eller protektionister, må kunna enas? Föreligger icke redan en officiel utredning rörande ölbeskattning, en skattereform, som möjligen ur nykterhetens, säkerligen ur statsfinansernas synpunkt, skulle visa sig mycket fördelaktig? Och kan man icke lämpligen utsträcka stämpel-skatten? Jag hör naturligtvis icke till dem, som önska att både likt och olikt skall beläggas med stämpel, såsom man gjort i åtskilliga främmande länder, der icke ens ett vanligt qvitto å en räkning eger laglig kraft utan att vara stämpelbelagdt. Sådant kallar jag »nödmynt» på stämpelbeskattningens område. Men utan alla sådana ytterligheter bör dock icke obetydligt kunna tillföras statskassan genom en utsträckning af denna skatt. På Riksdagens bord hvila i närvarande stund två förslag om införande af nya skatteformer. Det ena afser arfsskatt, och bör en sådan skatt, om den klokt anlägges, icke behöfva allt för mycket stöta hos oss gängse föreställningssätt. Det andra förslaget

Ang. tullen å
spannmål.
(Forts.)

Ang. tullen
spannmål.
(Forts.)

år rör införandet af s. k. »värnsskatt». Motionären fattar dock icke detta ord i dess vanliga mening af en skatt, som erlägges af dem, hvilka antingen förklaras odugliga till krigstjenst eller af andra skäl icke kunna fullgöra sin värnpligt; den nya värnsskatten skall i stället vara en för militära ändamål upptagen allmän skatt, progressiv — men *uppåt*, icke likt sädestullen progressiv *nedåt* — och åsyftande att de, som hafva större förmåga att bära utgifterna för försvaret, också skola offra mera. Jag vågar uttala den förhoppning, att man genom villigheten att åtaga sig denna skatt skall visa allvaret af sin kärlek till fosterlandets försvar.

Det ligger för öfrigt i sakens natur, att vi här i landet inom den närmaste framtiden måste hafva en allmän, fullständigt genomförd skattereglering just i syfte att på alla områden lyfta bördan från dem, som icke ega förmågan att bära den och flytta henne öfver på ekonomiskt starkare skuldror. Och i ett sådant skattesystem, mine herrar, fins det ingen plats för tull å brödfödan.

Jag kommer nu till ett annat af tullvännernas i dag anförda hufvudskäl. De påstå, att tullar å brödsäden skulle vara till fördel för arbetaren och allaredan ha förbättrat hans villkor. Det är af en annan talare påpekadt, att våra motståndare ej gern vilja höra talas om det samband, som vi, från *vår* synpunkt, varsna mellan brödtullarne och arbetarefrågan. Men det kan icke hjälpas. Redan kloklöheten bjuder att se sanningen rakt i ansigtet. Och då ser jag åtminstone för min del icke en förbättring af arbetarens ställning, utan en försämring och sålunda fröet till en hotande samhällsfara. Visserligen anför reservanterna, att arbetslönerna skulle så ökats, att »äfvén i de för arbetarne minst gynsamma fall» inträdt en ökning i inkomst »öfverstigande den efter införandet af tull å jordbruksalster uppkomna stegringen i lifsmedelsprisen». Men beviset för denna sats? »Äfvén i de för arbetarne minst gynsamma fall», säga de. Hvarmed bevisa de detta sitt påstående? De *kunna* icke bevisa det. Jag vill endast erinra om en enda näring, som blifvit särskildt berörd både i utskottets betänkande och i den hittills förda debatten, en näring, som man tyckes vilja gifva rollen af en utaf andra näringar beskattad »moder-näring», jag menar trävaruhandteringen. År 1888 begärde, enligt hvad som meddelats mig från Sundsvall, sågverksarbetarne förhöjning i sin aflöning med anledning af de genom tullarne stegrade pris å lifsförnödenheter. Detta vägrades af arbetsgifvarne på grund af de dåliga konjunkturerna. Kom så under år 1889 en flägt, som lyfte sågverksrörelsen; då ökade arbetsgifvarne sjelfmant aflöningen för sina arbetare med 5 procent och efter hvad jag tror på vissa håll 8 procent. När så 1890 års tryckta trävarukonjunkturer inträdde, nedsattes, enligt uppgift utan protest från arbetarnes sida, lönerna å nyo, ett förhållande som i denna stund fortfar. Lifsmedelstullarne ha sålunda i alla händelser icke här medfört ökade aflöningar; löneförhöjningar komma och gå allt efter vexlande konjunkturer på den stora marknaden.

Det skulle för öfrigt, mine herrar, vara intressant att någonsin få en bestämd uppgift på de yrken, i hvilka dessa tullar skulle framkallat höjning i arbetslönerna. Är det inom bergsbruket? Eller i tändsticksindustrien? Eller i trämassfabrikationen? Eller i allmänhet

inom exportnäringsen? Kanske skulle det då vara i jordbruksnäringsen? *Ang. tullen å spanmål.*
 Här om vågar jag visserligen icke bestämdt yttra mig, men jag vill dock icke underlåta att erinra om ett möte, som i somras hölls af större godsegare och arrendatorer i Södermanland. De samlades i Nyköping för att diskutera om löneförhöjning för jordbruksarbetarne. Och till hvilket resultat kommo de? Jo, till ett uttalande derom, att »någon förbättring i arbetarnes lönevilkor under dessa för jordbruket tryckta tider icke kan förekomma».

Det är således på goda skäl jag frågar efter bevis för den uppgifna förbättringen i arbetarnes vilkor. Och intill dess bevis framlägges, påstår jag, att det ljuder som ett hån, när det i reservationen försäkras att »talet om brödfödans fördyrande» skulle vara »betydelseöst» och att »arbetarne icke hafva någon anledning att i den nuvarande tullagstiftningen se en källa till missnöje».

Men, säger man, ökningen i lefnadskostnader är så obetydlig. Enligt uppgifter, dem jag erhållit just från Norrland, skulle derstädes tullskatten för en familj af fem personer, man, hustru och tre barn, belöpa sig till ungefär 40 kronor om året, detta lågt räknadt. Blott något mer än tio öre om dagen, det är ju en obetydlighet. Ja, så är det: fyrtyo kronor är en obetydlighet för den — som har råd att undvara dem. Men för den, hvars hela inkomst föga eller alldeles icke öfverstiger existensminimum, för honom äro de mycket.

Under dessa förhållanden påstår jag, att arbetaren har skäl och goda skäl till »missnöje med den nuvarande tullagstiftningen». Han har full rätt att beklaga sig öfver detta nya system och att spjerna mot udden af den orättvisa som heter: beskattning utan representation.

Jag slutar med att åter vända mig direkt till den ärade talaren på kalmarbänken. Må han och andra hur mycket som helst stämpla vårt uppträdande såsom olämpliga agitationer, må man med en af partiets ledare hånande utropa, att vi endast komma med fraser i en hycklande människokärleks skyddande förklädning, så skola dock vi, lifsmedelstullarnes motståndare, deraf icke afskräckas att börja vårt arbete på nytt. Och vi skola ej upphöra att arbeta, förr än vi sett dessa tullar aflyftade.

Ty det står fast, hvad som kort före deras påläggande yttrades från regeringsbänken — der platserna då intogos af män med helt annan uppfattning än nu — det står fast, att dessa tullar äro »den orättvisaste af alla skatteformer». Detta äro de, och det förblifva de.

Af hvad jag nu yttrat framgår, herr talman, att jag helst skulle vilja yrka spanmålstillens fullständiga afskaffande. Men då det icke synes vara politiskt klokt att framställa ännu ett nytt yrkande, anhåller jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

I detta yttrande instämde herrar *Gumælius, Berg* från Stockholm, *Hammarlund, Palm, Falck, Andersson* från Malmö, *Skytte*, greve *Hamilton, Persson* från Arboga, *Olson* i Stensdalen, *Olsson* i Kyrkebol, *Jacobson, Wallmark* i Selånger, *Bromée* och *Nordin*.

Ang. tullen å
spanmål.
(Forts.)

Herr Waldenström: Jag har flera gånger förut varit i tillfälle att uttala mina tankar i denna fråga inom kammaren. Och då jag fortfarande har alldeles samma åsigt som förut, så är det icke af nöden, att jag nu utvecklar detsamma, som jag många gånger förut har sagt, och som många andra också hafva sagt.

Orsaken hvarför jag begärt ordet är den, att jag i utskottets betänkande saknar en tabell, som brukat förekomma i bevillningsutskottets betänkanden, när frågan om tullar på lifsmedel varit på tal inom riksdagen, nemligen en tabellarisk öfversigt af värdet af Sveriges införsel och utförsel af landtmannaprodukter under de närmast föregående åren enligt kommerskollegii berättelser. Så vidt jag nu kan erinra mig, har denna öfversigt icke förekommit sedan år 1888, då bevillningsutskottet i sitt betänkande uppställde en sådan tabell för åren från och med 1879 till och med 1886. Det kan vara skäl att något se på denna tabell med anledning af, hvad reservanterna i år sagt i sin reservation vid denna punkt. De säga nemligen, att frihandlarne, eller rättare sagdt de, som yrka tullfri införsel af lifsmedel, borde hafva bättre besinnat jordbrukets tillstånd under tiden före tullarnes införande, huru ömkligt det då var, samt huru mycket bättre det blifvit, sedan tullarne infördes.

Under den lifliga tullstriden våren 1887 gaf jag ut en liten skrift med titeln: »Hvad som är visst». Denna skrift gjorde litet buller af sig. Jag beräknade i densamma enligt generaltullstyrelsens rapporter, att Sveriges internationella handel med landtmannaprodukter, som år 1885 hade slutat med ett minus för oss af 2,504,109 kronor, skulle för år 1886 komma att gifva oss ett öfverskott af tio millioner kronor. Jag fick med anledning deraf i åtskilliga tidningar förskräckliga afbasingar. Men det tålde jag godt vid. Emellertid kom 1888 års bevillningsutskott, som naturligtvis då åtminstone var sanningsenligt, eftersom det var rent protektionistiskt, och visade, att 1886 års internationella handel med landtmannaprodukter lemnat oss ett plus — icke af tio millioner kronor, som jag hade beräknat, utan af 15,269,609 kronor, således mer än i banko, hvad jag på förhand vågat vänta. Men tror någon, att de der tidningarna, som basade mig för min beräkning, talat om detta? Nej, det hafva de vackert tegat med.

Hvad jag härmed har velat visa, är emellertid, att det icke är sant, hvad reservanterna säga, att vändningen till det bättre i jordbrukarnes tillstånd inträdde från och med det, att spanmålstullarne infördes, ty vändningen inträdde redan år 1886. Hade nu tullarne blifvit antagna redan år 1885 och man sedan fått se en sådan tabell som 1886 års, så skulle man naturligtvis från tullvännernas sida hafva sagt: här ser ni nu hvad tullarne kunna åstadkomma! Nu kom emellertid ingen tull 1885 till stånd, och 1886 års tabell är ändå sådan, som den är. Här af kan man således se, att en vändning till det bättre kan inträffa utan tullar. Det är skada, att icke bevillningsutskottet i år ställt upp en liknande tabell för de sist förflutna 8 till 10 åren; ty den skulle säkert hafva varit mycket lärorik.

Det har här ordats om, hvem det i sjelfva verket är, som betalar tullen. Den frågan tror jag att våra protektionister här i Stockholm och i andra större städer mycket riktigt besvarade åren 1887 och 1888,

då de i väntan på spanmålstillarne skyndade sig att importera sådana oerhörda massor af spanmål, att de icke endast fylde alla sina magasin dermed, utan äfven lejde skutor i hamnen för att använda dem till spanmålsupplag. Hade dessa importörer tänkt som så: »det är utländingen, som betalar tullen», så hade de väntat till längre fram på året med att införa spanmålen, till dess att tullarne blifvit åsatta, samt låtit utlänningarne betala dem. Det är ju klart som dagen. Men nej, nu kände de på sig, att de sjelfva skulle få betala den; och det var ingen, som var så ifrig att importera, som just våra protektionister. Och bland dem voro de störste qvarnegarne de, som importerade allra mest. Derigenom svarade de i handling på den frågan, hvem som betalar tullen.

*Ang. tullen å spanmål.
(Forts.)*

Det är förunderligt, huru lätt man kan, när man vill, inbilla sig att en förbättring inträder af anledningar, som icke hafva med förbättringen det ringaste att göra. Uti en tidning i vestra Sverige, en protektionistisk tidning, lästes, strax efter det tullarne blifvit införda, en uppsats om den lifliga verksamhet, som tullarne der i bygden hade medfört, och de goda arbetsförtjenster, som deraf blifvit en följd. Såsom bevis derpå anfördes, att några trämassefabriker hade fått så mycket att göra, att de måst arbeta både natt och dag; och artikeln slutade med att uttala den förhoppningen, att afsättningen af trämassa på England skulle hädanefter blifva lika liflig som hittills — alldeles som om Englands konsumtion af vår trämassa i något afseende berodde derpå, att vi här i Sverige fått spanmålstillar. Jag läste icke denna notis i den värda småstadstidningen, utan den anfördes såsom ett mycket märkvärdigt vittnesbörd om tullarnes välsignelse af en af våra högvisa stockholmstidningar, och der såg jag den.

Jag föreställer mig, mina herrar, att man icke vinner någon röst vare sig för eller emot spanmålstillarna genom att stå här och tala, och jag gör det icke heller för att försöka öfverbevisa vare sig den ene eller den andre. Men en liten händelse, som jag skall be att få berätta, kan ju alltid vara ett lämpligt afbrott i den teoretiska diskussionen.

Det var en landtman — vi kunna ju kalla honom X. Han för, sedan lifsmedelstillarne blifvit införda, in till staden för att der sälja sin spanmål. Och som han fick 2 kronor 50 öre mera för tunnan än förut, kände han sig mycket glad. Så gick han upp till en fabrikant och köpte af honom åtskilliga varor. För dem fick han betala 2 kronor 50 öre mera än förut. Då sade fabrikanten till honom: »här ser du ju nu tydligt tullarnes välsignelse; du får mer för din spanmål, jag får mer för mina varor, och på det sättet ökas köpförmågan hos oss begge.» När herr X. kom tillbaka till sin hemort, träffade han en landtman, som var frihandlare. Han talade om för denne, hvilken välsignelse det var med den här tullen. Då sade den andre: »nä, men fick du mer varor för din spanmål?» — »Nej», svarade X., »det har jag aldrig sagt, men jag fick mer betaldt.» — »Ja», sade den andre, »och mer fick du betala.» Och så körde han på hästen och for vidare.

Herr Janson i Carlshed: Jag har till största delen blifvit förekommen af min ärade vän på skånebänken, herr Ivar Månsson. Han liksom jag har blott studerat jordbruket praktiskt, och jag beklagar

Ang. tullen
spanmål.
(Forts.)

å honom liksom mig själf, att vi icke förut fingo den utmärkta teoretiska undervisning, som vi få åtnjuta här i kammaren; ty då hade vi kanske kommit till insigt om att jordbruket skulle hafva burit sig bättre såsom vi få höra det från våra tidningsskrifvare med flera än såsom den praktiska erfarenheten lärt oss det.

Om man ser saken sådan som den är, tror jag verkligen att landtbrukaren mer än väl behöfver det lilla skydd, som vi ha. Hvad åter beträffar den omständigheten, att icke våra arbetare skulle hafva fått mera betaldt efter tullarnes införande än förut, så ber jag att särskildt i detta afseende få vända mig emot en talare på stockholmsbanken. Han påstod bland annat att arbetarne i trävaruhandteriingen icke hafva fått ett enda öre mera i lön än förut. Jag har också en liten trävaruaffär vid sidan af mitt landtbruk, och jag kan upplysa den ärade talareren om, att jag nu betalar mina arbetare ungefär 20 procent högre lön än förut. Och fastän trävaruprisen fallit i år, så hafva vi ändå bibehållit samma arbetslöner som förut. Detta om den saken.

För min del beklagar jag, om det nya tullsystem, som vi hafva börjat med, nu med ett slag skulle förändras. Jag gör detta så mycket mera som, om man tager i betraktande den utgiftsstat, som redan är uppgjord, man icke vet, huru man skall ställa sig, derest en rubbning sker i den en gång åsatta tullen. Om man på detta sätt skall taga bort en tull, som endast för några år sedan infördes, så blir det ju en beständig strid, som möter oss när helst nya val skola ega rum till kammaren. Och på det viset få vi ju denna strid i evighet. Detta kan icke vara af någon nytta för landet, utan måste tvärt om enligt mitt förmenande verka mycket skadligt. Jag tror därför att vi handla klokast och i landets sanna, välförstådda intresse, om vi något litet se tiden an och åtminstone tillse hvad verkan tullen kommer att medföra.

Hvad slutligen angår den stämning emot tullarne ibland arbetarne, som man åberopat och som man oupphörligt hört föras på tungan, så synes det mig icke kunna medföra något gagn eller nytta att gång efter annan försöka reta upp arbetarne emot arbetsgifvarne. Om vi lemnade arbetarne i fred att i stillhet och lugn utan några obehöriga tillskyndare sköta sina affärer med sina arbetsgifvare, så skulle allt gå mycket bättre och kunna i lugn och frid uppgöras till ömsesidig belåtenhet. Jag yrkar fördenskull bifall till reservanternas hemställan vid denna punkt.

Herr Rosengren: Herr talman! Nästan i hvarje punkt af bevillningsutskottets föreliggande betänkande rörande yrkanden om nedsättning uti eller borttagande af det tullskydd, som de inhemska landtmannaprodukterna åtnjuta, finner man, att utskottet såsom det förnämsta skälet för sina förslag framhållit billigheten deri, att arbetarne erhöles billiga lifsmedel samt obilligheten och arbetarefiendtligheten i motsatsen. Det är icke blott bevillningsutskottet, som så resonnerar. Äfven motionärerna synas hafva velat stämpla sina meningsmotståndare i denna fråga såsom arbetarefiender. Ehuru jag tvekat rörande rigtigheten af detta antagande, har jag dock nu — det måste jag erkänna — blifvit öfvertygad om att afsigten varit sådan, i synnerhet genom senaste an-

förändret af bevillningsutskottets herr ordförande och en talares på stockholmsbänken yttrande.

Dessa herrar och deras meningsfränder mena sig således till fullo hafva ådagalagt sin arbetarevänlighet blott genom sina sträfvan- den för billigare lifsförnödenheter åt arbetarne medelst skyddstullarnes afskaffande, under det att de påstå, att meningsmotståndarne motverka arbetarnes sanna ekonomiska intressen genom dessa skyddstullars bi- behållande.

Bevillningsutskottet har, för att styrka denna sin uppfattning och tillika visa huru lifsmedelstullarne, särskildt spanmålstullen, verka, en- dast framhållit de sistförflutna fem årens hvete- och rågpris, det vill således säga de tre skyddstullsårens och de två sista frihandelsårens. Men denna jemförelse måste ju förefalla minst sagdt något oegentlig. Åtminstone borde man väl ha sammanställt prisen för lika många frihandelsår som skyddstullsår.

Nu hafva emellertid reservanterna från Första Kammaren till be- villningsutskottets betänkande bifogat en bilaga under n:o 3, innehåll- lande noteringarna från Stockholms börs af spanmålsprisen under tiden från år 1866 till och med 1890, således under de 22 senaste fri- handelsåren och de tre nu förflutna skyddstullsåren. Denna bilaga lem- nar det resultatet, att medelpriset för råg under skyddstullsåren har med 2 kronor 24 öre pr gammal svensk tunna, beräknad till 14 lispunds vigt, understigit medelpriset under frihandelsåren och för hvete med 3 kronor 15 öre.

Om man undantager de 2 senaste åren under frihandelstiden, eller åren 1886 och 1887, då prisen till följd af öfverväldigande import från utlandet stodo så erkänt låga, och endast fäster sig vid de före- gående 20 frihandelsårens hvete- och rågpris, så skall man bland dessa sistnämnda icke ens kunna sammanställa trenne år, huru dessa än tagas, hvilkas medelpris varit så lågt som medelpriset å hvete och råg var de tre skyddstullsåren 1888—1890.

Följaktligen har icke det närvarande tullskyddet, som afser att tillförsäkra landets egna alster den inhemska marknaden, haft till följd *brödets* fördyrande för vare sig arbetarne eller andra i jemförelse med motsvarande varupris under frihandels dagar, och kunna således icke heller de, som yrka på skyddstullarnes bibehållande för råg och hvete, med fog beskyllas för att dermed fördyra arbetarnes lifsförnödenheter.

Invänder man ock, att prisen å säden dock stigit år från år under de tre skyddstullsåren, så vill jag svara derpå, att frihandels- åren enligt åberopade bilaga ha att uppvisa både större och flerårigare prisstegringar, som följt omedelbart på hvarandra. För att med siffror bevisa detta påstående vill jag dock icke taga kammarens dyrbara, långt framskridna tid i anspråk. Hvad nu blifvit sagdt om skydds- tullarnes inverkan på brödprisen gäller i hufvudsak äfven med afseende på deras inflytande på prisen å animaliska födoämnen. Det är visser- ligen sant att i närvarande stund är köttpriset mycket högt, så högt att man får gå tillbaka cirka 14 år för att finna motstycke dertill. Men icke är detta höga köttpris beroende på lifsmedelstullarne. Vi minnas alltför väl åren 1888 och 1889, huru sparsam foderskörd vi då hade, så sparsam att landtmännen öfver nästan hela vårt land fingo

Ang. tullen å spanmål. (Forts.)

å afhända sig större delen af sin boskap, som nedslagtades. Detta hade till följd ytterligt låga köttpris. Men det sist förflutna året, 1890, lemnade en sällsynt rik foderskörd, lika rik som de förra årens varit sparsam. Landtmännen ökade nu sin betydligt reducerade kreatursuppsättning. Till slaget har sedan sistlidne höst obetydlig del afyttrats. Derigenom har den ringa tillgången på detta födoämne ej motsvarat den starka efterfrågan, hvarför ock köttpriset högst betydligt stegrats. Efterfrågan på öfriga animaliska födoämnen har derigenom äfven tilltagit, till följd hvaraf äfven priset på dem ej oväsentligt höjts. Dessa tillfälliga prisstegringar å kött m. m., hvilka ingalunda sakna motsvarigheter under frihandelsperioden, skola helt visst snart regleras, då orsakerna, som af tullfrihet icke kunnat förekommas, bortfallit, hvartill blott ett mindre godt foderår t. ex. erfordras. Jag har härmed sökt visa att de år, under hvilka lifsmedlen varit belagda med tullskydd, icke gifva grundad anledning till den slutsatsen, att detta skydds behållande skall medföra ett fördyrande af våra födoämnen. Men består då arbetarevänligheten *blott* deri, att man söker skaffa arbetaren billiga lifsförnödenheter — ja, i sådant fall tror jag mig redan ha visat, att protektionisterna hafva härutinnan varit lika stora arbetarevänner som deras meningsmotståndare. Men enligt mitt förmenande bevisar det icke mindre arbetarevänlighet att skaffa arbetaren en jemn, riklig tillgång på väl aflönadt arbete, medan arbetskrafter förefinnas, och när dessa äro brutna och förvärfsmågan minskad, tillse att han då icke kommer att lida nöd. För att nu tillse huruvida det närvarande systemet i nämnvärd mån visat sig motsvara denna fordran, så ber jag få åberopa den iakttagelse jag har gjort i det samhälle, hvilket jag sedan 16 års tid tillhört och som jag har äran här representera. Från och med 1878 till och med 1887 måste jag säga, att arbetstillgången der i allmänhet varit mer eller mindre sparsam. Några af dessa år rådde till och med så stor arbetsbrist, att hundratals ordentlige och dugande arbetare förgäfvos sökte vinna arbetsanställning mot hur låg aflöning som helst. De arbetsgifvare, som voro i besittning af kapital, vare sig de voro bolag eller enskilde, sökte att sysselsätta sina arbetare så länge som möjligt. De hopade lager. Dessa lager fylde magasinerna. Men så snart beslutet var fattadt om landtmannaprodukternas beläggande med tullskydd, förmärktes tecken till ett bättre. Hos landtmännen uppstod hopp om att nu kunna komma i åtnjutande af åtskilligt, som de måst försaka under många föregående år. Och detta hopp svek icke. I följd af landtmännens ökade konsumtionsförmåga minskades snart nog de hopade lagren. Liflig verksamhet började småningom öfverallt förspörjas. Arbetarne erhöilo rikligare tillgång på arbete och, jag vågar säga detta, inom de allra flesta fabriker uti ifrågavarande samhälle hafva äfven arbetslönerna mer eller mindre förbättrats. Då nu textilindustrien har marknadt endast inom vårt eget land och särskildt bland allmogen, torde jag kunna påstå, att det just är skyddet för landtmännens produkter, som i väsentlig grad åstadkommit en förbättring inom industriens område i detta samhälle.

Jag vill därför med det nu sagda hafva protesterat mot, att anhängarne till de nu ifrågavarande tullarne skulle vara arbetarnes fiender, då de kunna åberopa dylika fakta såväl från frihandelsperioden

som tullskyddstiden och stödjå sig på sådana erfarenheter rörande tull-skyddets betydelse för näringslivet.

Herr talman! På anförda skål ber jag att få yrka bifall till reservanternas förslag.

Herr Bülow: Skål för och mot tullar hafva i dag blifvit så framhållna, att det nog kunde vara godt att nu få slippa höra flera. Jag tror att hvar och en har sin mening gifven.

Dock är det ett skål, som tullvännerna icke hafva framhållit i dag, men som har alltför tydligt framtrådt i deras anföranden, nemligen det enskilda vinstbegäret. Men jag antager de veta att vi känna detta deras skål förut. Af deras anföranden i dag har man emellertid fått veta, att det skall vara lyckligt i ett land, der det är dyrt att lefva. Ju dyrare desto bättre. Men underligt nog har den svenska nationen just icke uttalat någon tacksamhet för denna lycka. Den enda tacksamhet jag har hört uttalas var i Första Kammaren, der jag hörde landshöfding Treffenberg yttra om dess män, jag antager att han menade riksdagsmännen, att de kunde allt mer förbättras. Denna berömmelse torde också vara den enda de få, men så är den väl också dess dyrbarare.

Om svenska folket egt allmän rösträtt och så här lagt lifsmedels- och spanmålstullar på sig, skulle jag icke i dag upptrådt mot dessa tullar, ty då kunde man sagt att det svenska folket i sin helhet pålagt sig dem. Men nu är det en liten del af nationen, som har magten, och denna har tagit sig friheten att beskatta den stora delen, som icke har något att säga och är i stort beroende af den magtegende delen. Det vore nog lyckligt för tullvännerna, om de nu, med vinsten i sina fickor, fingo sitta i fred för den rörelse, som de i dag än mer framkallat. — Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr vice talmannen Danielson: Jag hade verkligen icke tänkt begära ordet, men jag kan icke underlåta det med anledning af de anföranden såväl ordföranden i bevillningsutskottet som äfven en talare från stockholmsbänken här haft. Jag tror verkligen att dessa herrar icke hafva fullt reda på hvad här är fråga om eller åtminstone icke vilja erkänna det. Ty här är gifvetvis icke tvist om en krona mer eller mindre på 100 kilogram, utan frågan gäller här, om vi skola hafva en jordbrukande befolkning i vårt land eller icke. Jag skall bevisa det med siffror. Jag skall icke taga dem ur statistiska tabeller, som herrarne försökt, utan taga fakta för dagen. Vi veta huru i vårt land städernas befolkning växt till, under det landets inbyggare nätt och jemt kunnat hålla sig qvar vid samma folkmängdssiffra som förut. För den lilla ort jag tillhör representerar jag minst 30,000 arbetare i egentlig mening, ty om jag frånräknar 4,000 af de något öfver 34,000 invånare, valkretsen består af, äro de öfriga arbetare i egentlig mening. När jag först blef riksdagsman för valkretsen, uppgick befolkningen der till nära 40,000, men har nu nedgått till närmare 34,000. Den har sålunda på några år minskats med ungefär 6,000. Liknande har inträffat på många andra håll, under det städerna växa till i tiotusental. Detta är missförhållanden, som jag anser icke äro glädjande och som böra rättas.

Ang. tullen
spannål.
(Forts.)

å men icke på det sättet, som här varit i fråga, genom att beskylla somliga för att vara arbetarefiender och kalla sig sjelfva för arbetarevänner och göra sig dugtiga dermed. Det enda möjliga sättet att rätta detta onda är att varna allmogen att begifva sig in till städerna och att städerna icke skaffa sig genom missledningar allt för många inom sin hank och stör. — Hvarför tala dessa herrar om skyddstullar och missunna jordbrukaren denna lilla hjälp, som är nödvändig, om vi fortfarande vilja hafva jordbrukande befolkning inom Sveriges landamären? Om vi icke skola utarma hela denna allmogeklass, så skola vi icke tvista om denna sak. Om dessa herrar nu finna jordbrukarnes ställning så fördelaktig, hvarför gifva de sig icke ut och blifva jordbrukare? Men det är *ingen*, som vill göra det, utan landets egna inbyggare vilja in till städerna och blifva herskap. Städerna taga mot dem och göra sedan hvad de kunna för att bringa allmogebefolkningen på landet i trångmål.

Nu påstår man, att endast de större jordbrukarne få nytta af tullarne, men icke de små. Men de stora jordbrukarne hafva icke en smula bättre än de små. Ty för de stora jordbrukarne, som icke hafva andra inkomster, är det i allmänhet svårare, det känner jag bestämdt. Ja, jag tror att man matematiskt kan räkna ut huru många år det åtgår för en större jordbrukare att blifva utfattig, derest han ej har andra inkomster än jordbruket.

Dessa herrar från städerna — jag är tacksam att de icke äro alla — som vilja nedsätta tillvaron för vårt jordbruk, känna icke till dessa förhållanden. Vill man att allmogen skall finnas till och såsom hittills uppfylla sina pligter, skall man icke så anfälla dem. Herrar Beckman och Herslow vädjade till arbetarne och herr Beckman sökte inbilla oss att han sjelf var en arbetare; om så vore, skulle de icke sjelfva vilja blifva jordbrukare, synnerligen som de hafva den uppfattningen att denna näring är så lönande. Nej det ville säkerligen ingen af dem blifva, ty ingen får arbeta och i egentlig mening tråla så som en jordbrukare måste göra, om han skall kunna lifnära sig och sitta kvar vid sin torfva.

Jag hemställer, om de fleste arbetare i städerna skulle vilja byta med en jordbrukare, som sjelf måste vara sin egen dräng och hans hustru sin egen piga, som måste arbeta från morgon till qväll, gå ut före soluppgången sommartiden i gräs och dagg för att vårda om kreaturen och se efter sina egor, komma hem genomvåt och gå i arbete hela dagen samt efter den långa arbetsdagens slut å nyo sköta om sina djur, innan han får gå till hvila. Hvem kan tråla kroppsarbetarens hårda lott mer än en sådan? Ingen vill därför bli jordbrukare, ty alla vilja hafva en så dräglig tillvaro som möjligt, och de gifva sig derföre in till städerna, der de vanligen finna bättre utkomst. På det sättet blifva städerna öfverbefolkade och trängas med hvarandra, och ju mera herrarne från städerna göra trångmål för allmogen på landet, ju mera stiger eländet i städerna, ty skall man köpa våra flesta lifsförnödenheter från utlandet och nästan omöjliggöra jordbruksnäringen, då blir här större nöd än man anar. Derför tror jag att för de tidsningsmän, som här talat och som lägga sina ord så ömmande för städernas invånare, att det för dem vore en ädlare täflan att söka afvärja

denna invandring till städerna och uppmana till försigtighet i detta fall, helst som städerna i många fall basera sin utveckling på skuldsättningssystemet. Stockholms stad har, enligt hvad tidningarna meddelat, en budget för året på något öfver tjugu millioner kronor, och af dessa tjugu millioner skulle sex och en half upplånas. Hvart skall detta taga vägen, och när skola städerna betala sina skulder? På detta sätt föra de flesta af våra städer en konstlad tillvaro och när skola de betala sina skulder?

Ang. tullen å
spanmål.
(Forts.)

Jag känner allmogen och dessa små bönder, som arbeta så träget och lefva så sparsamt som möjligt, och när året är slut, hafva de icke ändock så mycket öfver för sin möda som erfordras till en tröja, och när de hafva arbetat så i 8 å 10 år eller ännu längre, så tröttna de slutligen och söka sin utkomst antingen i Amerika eller i städerna. Allmogens lif förgår under de största försakelser, men i många fall hjälper det icke ändå, och därför är det hårdt och ledsamt att höra dessa herrar från städerna alltjemt kasta sig öfver oss allmoge och försöka sätta ned vår redan förut knappa tillvaro. Det är som om vi ständigt och jemt skulle vilja taga till sträfvän att nedsätta prisen på städernas industrialster och med detsamma äfven arbetsprisen der, ty om industriidkarne få lägre pris, måste detta äfven inverka på arbetslönerna. Skulle vi ha sådana sträfvanden, så vore det en naturlig gengäld, men icke vore det klokt. Hvarför skola de då alltid göra allmogens tillvaro så odräglig som möjligt? Nej, försök i stället så mycket som möjligt varna dem från att gifva sig ut från sin torfva.

Men nu en annan sak. I den ort jag tillhör, och så har jag hört det vara på flera håll, får man nu för tiden hemman för nästan ingenting. De flesta hemman äro öfverintecknade och ofta få hypoteksföreningarne för sina fordringar underhandla, innan de få någon person som vill öfvertaga hemman. Det har funnits till och med frälsehemman, som legat öde ett och annat år, innan de fått någon, som tagit dem om hand. Då man nu vet detta, och då våra grannländer gå i en annan rigtning, hvarför skall man då tvista om en krona pr 100 kilogram, och hvarför skola städernas målsmän här försöka så att säga äta upp landsbygden. Ja, jag sade det, men det är icke för mycket sagdt, ty det blir följden.

Herr Beckman sade, att sanningen och hela sanningen måste fram, och det är *det*, jag också tror. Det är sanning att det är en stor synd det tal, som vissa tidningsorgan här föra, då de dag efter dag och år efter år tala om svälttullar och orättfärdiga tullar. Ja, tacka ni Gud, mine herrar, att vi icke haft några nödår, så att svält och nöd varit i fråga. Jag mins hurudan nöden ett och annat år var i min barndom, ty då var det verkligen svält å färde bland en del af allmogen, då de gingo och repade af hasselmjell eller frön och blandade i säd för att lifnära sig med och sålunda bereda sig föda. Det var annat än nu gudskelof. Mins ni, mine herrar, måhända icke heller, huru det var i städerna, innan de nuvarande tullarne kommo till stånd? Jo, om det fans en som hade arbete, så fans det tio som gingo sysslolösa och med glädje sökte passa på att komma öfver något arbete för att förtjena något, om än litet. Nu hafva alla arbete och det förefinnes nästan brist på arbetare. Jag är ledsen att denna strid

Ang. tullen å spannmål. (Forts.) uppstätt mellan stad och land och jag beklagar att dessa män blifvit så vilseledda i fråga om förhållandena inom landtbruket. Låt våra stackars jordbrukare vara i fred och låt denna allmoge finnas till, ty den arbetar så tråget den förmår, och deras yrke är sannerligen icke för lönande.

Jag skall nu vända mig mot den ledamot af bevillningsutskottet, som bor äfven han i en landsbygd. Han sade: hvarför skola vi fördyra lifsförnödenheterna på detta sätt, ty det går derhän att de, som hafva någon skog och skola leva af denna skog, blifva tvungna att afverka så mycket mer. Ja, om detta är förhållandet, så frågas om man äfven i norra Sverige icke bör öfvergå till mera jordbruk, ty der skogen på många håll blifvit afverkad, så ligger mycken mark öppen till odling, ja säkerligen bättre mark eller åtminstone lika god som odlas nere i Småland. Ett sådant arbete vilja emellertid, så vidt jag kunde uppfatta talaren, icke inbyggarne i norra Sverige kännas vid, utan de blott anlita skogen och dessa marker få säkerligen sedan ligga utan att sedan derpå frambringas några jordbruksalster eller bringas i kultur; men hvart skall det taga vägen, om vi i södra Sverige skulle tvingas att bära sjunkande spanmålspris för en sådan orsak. Detta är icke möjligt eller rättvist.

Jag skall i sammanhang härmed tala om en historia från min och fleres så kallade Norrlandsfärd i somras. Då vi kommo till Boden, der, såsom herrarne veta, stambanan skall byggas, hade ortens befolkning och några, som stält sig i spetsen för dem, välvilligt skaffat oss en mängd skjutsar till mötes, så att vi fingo hvar sin skjuts. Jag frågade då min skjutsbonde: är ni hemmansegare här på trakten? Ja. Har ni sådant landtbruk, att ni får tillräckligt med jordbruksalster för eget behof? Nej. Har ni skogstillgång? Nej. Icke ens till byggnadstimmer. Nej, blott till nödigt bränsle. Nå hvad lever ni då af? Jo, jag och mina grannar vi fara vintertiden vesterut eller upp åt landet en tjugufem å trettio mil och der förtjena vi pengar med att hugga och forsla ned skog till elfvarne och vattendragen. Måste ni redan fara tjugufem å trettio mil bort för att påträffa sågtimmer eller afverkbar skog? Ja, här i trakten fins det icke någon.

Detta är ett exempel. Hvarför kunde icke dessa blifva jordbrukare i stället, så att de odlade och häfdade sin jord? Nej, det göra de icke, utan så länge möjlighet är att skog finnes kvar, fara de efter den, och när skogen tagit slut, så ligger landet öde och saknar det nödig odling och utkomst för befolkningen. Det är beklagligt detta, men sant, ty jag har sett det med egna ögon och hört det från en person, på hvars uppgifter man kan lita. Vi iaktogo för öfrigt under sagda färd, att äfven i den trakt, som ligger mellan Luleå och Gellivare, man icke någonstädes från jernvägen kunde varseblifva någon så kallad timmerskog förr än man kom nära eller kanske fram och öfver polcirkeln. Då kom jag att tänka på huru som jag i barndomen läst i någon geografi att vid polcirkeln upphör all växtlighet, men att detta icke måtte vara riktigt, åtminstone hvad det nuvarande förhållandet med skogen angår.

Jag vill för min del uttala att, om vi skola fortfarande vara ett jordbrukande folk och icke kasta oss på att köpa allt, som vi för vår

tillvaro behöfva, så måste vi tänka härpå och icke handla i rak strid emot hvad som bör göras i sådant fall. Med dessa känslor och den förhoppning att denna kammare skall behjerta vår svenska allmoges tillvaro och söka att låta den finnas till och att mången, som nu söker sin utkomst i städerna, kunde finna sig i att egna sig åt jordbruksnäringen — det är af dessa skäl, som jag ber att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Ang. tullen å
spannmål.
(Forts.)

Med herr vice talmannen förenade sig herrar *Bezell, Kihlberg, Eliasson, Holmgren, Andersson* i Hamra, *Jakobsson, Petersson* i Hamra, *Larsson* i Mörtlösa, *Eriksson* i Norrby, *Sjöberg, Anderson* i Himmelsby, *Svensson* i Rydaholm, *Johansson* i Strömsberg, *Petersson* i Boestad, *Andersson* i Hakarp, *Petersson* i Dänningelanda, *Andersson* i Löfhult, *Olsson* i Ättersta, *J. Eklund, Pettersson* i Skurö, *Bladh, Nilsson* i Rinkaby, *Andersson* i Lyckorna, *Åkesson, Williamson, Andersson* i Stigen, *Larsson* i Flicksäter, *Svenson* i Edum, *Svenson* i Bossgården, *Olsson* i Frösvi, *Odell, Ersson* i Arnebo, *Lasse Jönsson, C. T. Lind, Nilsson* i Råby och *Ahlgren*.

Härefter anförde:

Herr Petersson i Runtorp: Efter herr vice talmannens yttrande skall jag försöka att fatta mig så kort som möjligt, ty jag tycker, att det börjar bli nog taladt härom nu. Men frågan är så vigtig, att ett svar verkligen behöfver gifvas på åtskilligt af hvad som här yttrats.

Frågan om de så kallade lifsmedelstullarne, den gäller hvarken mer eller mindre än den svenska jordbruksnäringsens vara eller icke vara. Ehuru jag vet, att det icke tjenar till mycket att tala här, ty jag talar för döfva öron, så kan jag dock icke underlåta att fråga, hvarför man icke vill hålla sig till det, som är sjelfva grundprincipen i tullfrågan, utan håller sig till de olyckliga orden *svält- och lifsmedelstullar*. Hvarför vill man icke begripa — jag har ofta framställt den frågan, men har ännu icke fått något svar derpå — att jordbruket behöfver skydd lika väl som andra näringar, som existera inom landet och hafva skydd? Eller tro herrarne, att det verkligen kan gå an att behandla en näring på det viset, att man låter den betala skydd till alla andra — ty hvilken artikel en jordbrukare än vill köpa, så får han betala skydd till andra näringar — men sedan, när deras idkare vilja hafva skydd för sin näring, säger åt dem, att det är orättvist. Huru kunna herrarne säga, att det är orättvist? Är icke jordbrukaren en lika ärlig medborgare som någon annan? Då vet jag verkligen icke, hvarför han skulle utrotas. Kan Sverige existera utan jordbruk? Nej, det kan icke existera det förutan.

Så sade oss den värde talaren på stockholmsbänken, att vi hafva lofvat att arbetarne skola få högre dagspenning. Ja, hvem vill icke gifva dem det! Men huru skall det kunna gå till för sådana jordbrukare, som få gå och arbeta sjelfva, få använda hustru och barn i arbetet, som icke hafva råd att lega arbetare och som få spanna hvar- enda nerv för att kunna lifnära sig och de sina.

Det är alldeles obestriddigt, att det alls icke står väl till med

Ang. tullen å jordbruket. Men herrarne hafva somliga så oklara begrepp om hvad spannmål. jordbruket vill säga, att det är riktigt förvånande. Ni säga, att jordbrukaren producerar tusentals tunnor och så bara kasserar in pengar, ja, det kan blott den säga, som aldrig har sett, huru jordbrukaren har det.

Jag har velat säga detta i förbigående. Medan jag har ordet, kan jag emellertid icke underlåta att något bemöta den ärade ordföranden i bevillningsutskottet. Han ville gifva oss en liten lektion, huru man skall sköta jordbruket här i landet. Han sade, att man borde slå sig på ett intensivare jordbruk, förbundet med ladugårdsskötsel, och icke vidare producera och sälja säd. Ja, det kan den säga, som dagligen kan sitta och betrakta Skånes bördiga jord; men går man längre upp i landet, är förhållandet ett helt annat. Kunde man der få klöfver eller andra foderväxter att växa med fördel, kunde man nog slå sig på ladugårdsskötsel; men nu får man taga jordlappen, sådan den är, och bruka den, såsom det är lämpligt. Och der får man ofta icke något annat att växa än potatis och råg; det är der hufvudsädet. Sår man gräs, så går det icke till; huru skall man då kunna slå sig på ladugårdsskötsel? Nej, man får lof att arbeta på så sätt, att man kan slå sig igenom; det går icke an för andra att stå och tala om för jordbrukaren med stora ord, huru han skall sköta jordbruket, utan det får man lof att praktisera för att kunna komma under fund med. Ty det går icke an att förändra vår jord till något annat än hvad hon är. Hon måste brukas så att hon ger någon skörd; man måste lägga an på sådana produkter, som kunna växa der och gifva någon inkomst.

Nu kommer man och säger: »Ja, men spanmålen, den få ni nu öfverge och producera något annat!» Nej, det går icke; ty det är icke något annat, som vill växa. »Ja», säger man, »men ni få ju icke så mycket betaldt för spanmålen, att ni kunna berga eder; därför måste ni öfverge det.» Ja, det är just det, jordbrukarne blifva nödsakade att göra, om de ej få skydd; de göra det också; det är så, det går till, det är så, de blifva utfattiga.

Nu skall jag äfven bedja att få svara något på de anmärkningar, som den ärade talaren på stockholmsbänken rigtade mot mig, därför att jag kallat det nuvarande tillståndet upprörande. Ja, det sade jag, och jag står fast vid det ordet: det är verkligen upprörande. Nu har man ifrån ett annat håll sagt, att tullarne äro skulden härtill. Nej, det äro de icke. Vårt folk är så beskedligt och snällt af sig, att låter man det blott få lifnära sig i sitt anletes svett och vara i fred, så gör det icke någon revolution. Men när man söker genom tidningar uppdrifva och underblåsa missnöje hos folket, och agiterar genom en förening mot lifsmedelstullar och hvarjehanda sådana saker, och på detta sätt fått slita och arbeta med det i några år, då kan man till sist få ett folk, som är flitigt och snällt, att tro på, att förhållandet verkligen är sådant, att man vill det ondt. Det står illa till i landet, när man på detta sätt söker uppreta folk mot hvarandra; och det vågar jag påstå är upprörande. Och jag vågar säga, att herrarne, som sysslat härmed, få en ganska dryg skuld att tänka på — så framt i hafven något samvete och viljen tänka derpå.

Jag tror, med ett ord sagdt, att skall svenska jordbruket kunna *Ang. tullen å spanmål.* existera, så måste det vara skyddadt genom tullar, så länge det fins skyddstullar för andra näringar. Jag är alldeles öfverens med talaren på stockholmsbänken, att man äfven bör hafva tull på lyxartiklar; det skall jag mycket gerna gå in på. Sedan kan det möjligen bli tal om att sätta ned skyddstullarne — jag vill icke tala om svält- eller lifsmedelstullar, ty jordbrukstullarne äro icke något annat än skyddstullar — men så länge det finnes skyddstullar, är jordbruket närmast berättigadt att blifva skyddadt. När man för ungefär 30 år sedan lyfte af dem först, begick man ett rysligt misstag. Det är jag alldeles säker på, att efterverlden skall erkänna att det var det allra oklokaste en nation kunde göra. Det skall framtiden komma att utvisa.

Herr Bülow talade nyss om, att tullvännernas sträfvanden efter tullar leddes af vinstbegär och att det var detta, som förestafvade deras önskningsar. Nej, min käre Bülow, han vet icke alls, huru jordbrukarne hafva det. De äro nästan utfattiga, och man har icke rätt att klandra dem, om de hafva så mycket sjelfförsörjningsbegär som andra menniskor, d. v. s. vilja lifnära sig. Lemna herrarne dem icke tillfälle dertill, då blir resultatet det — det är alldeles otvetydigt — att de blifva socialister. Jag vill icke misstänka frihandlarna för att hafva en sådan önskan, men det är alldeles visst, att de icke kunna befordra socialismen på bättre sätt, än genom att så här göra den jordbrukande befolkningen utfattig. Nej, låt den lefva i fred; då hafven I en fredsam och snäll befolkning, som kommer att göra sitt land gagn, hvilket jag ej tror, att socialisterna komma att göra.

Jag vill icke upptaga kammarens tid längre; jag yrkar afslag å utskottets förslag och bifall till reservationen.

Herr Boëthius: Jag har icke begärt ordet i förhoppning att kunna öfvertyga någon; men de ord, som här talas, talas icke blott till dem, som äro här närvarande, utan också till landet i dess helhet. Och här hafva nu två yttranden förekommit, hvilka, då här talas inför hela vårt land, det också må vara tillåtet att lika offentligt bemöta.

Det ena var ett yttrande, som jag länge väntat på — det kom först sent, men det kom dock till sist — och det var det, att motivet för skyddsvännerna skulle vara egoism och vinningslystnad. Härpå skulle jag kunna svara genom att hänvisa på andra klasser, som vinna på frihandeln; häremot skulle jag kunna anföra mig sjelf såsom ett lefvande bevis för, att icke alla protektionister drifvas af vinningslystnad, ty hvem som helst kan förstå, att den som blott har en bestämd lön, den kan icke vinna på att vara protektionist. Och dock, mine herrar, dock vill jag bekänna, att det är egoismen, som drifver mig att vara protektionist, nemligen på så sätt, att jag vet, att om vårt folk i dess helhet dukar under, kommer jag också att lida deraf lika väl som alla andra. Och så blir det alltså verkligen för att skydda egna intressen, som jag är protektionist.

Men, kan man säga, om vårt land är så fattigt och uselt, att vi icke kunna bestå i kampen för tillvaron, så låt oss då lemna det och låta det blifva en ödemark. Ja, detta vore fullkomligt riktigt resonneradt, i fall inga andra intressen regerade verlden, än de ekonomiska.

Ang. tullen å spanmål. Eller, med andra ord: om hela vår jord vore förenad i ett enda samhälle, då vore det fullkomligt riktigt, att, om jordbruket icke bure sig här, man der lade ned jordbruket, och i stället drefve litet timmerafverkning så länge det räckte, och så låte folket flytta bort till mera lyckligt lottade trakter.

Men det finnes äfven andra intressen, det finnes något, som heter nationel kultur. Och så länge vi utgöra ett eget land och skola uppbära en national kultur, så länge få vi se till, att vi också ha det materiella underlaget för denna. Och detta materiella underlag, det är och förblir arbete, produktivt arbete. Och jag vågar fråga: kan det icke hända, att i länder, som äro vanlottade i jemförelse med andra, dock en national kultur kunnat uppstå, som i sjelfva verket är mycket rikare? Männe icke den kultur, som vuxit upp ur Sveriges karga jord, dock är vida bättre för menskligheten i dess helhet eller åtminstone kan försvara sin plats i menskligheten i dess helhet vid sidan af den, som vuxit upp ur Rysslands bördiga »svarta jord», eller den som drivits upp på Indiens heta fält, hvilka sedan årtusenden endast burit förtryckare och slafvar? Kunna vi nu bevara denna kultur genom ett skydd, då ega vi ock rätt och skyldighet att göra det.

Det andra yttrandet innebar att protektionismen skulle vara *arbetsfiendlig*, eller åtminstone skadlig för arbetarne. Härpå vill jag för min del svara, att, näst omtanken för det hela, är det uteslutande därför att jag anser skyddssystemet vara till arbetarnes fördel, som jag blifvit protektionist. Må vi blott tänka på vårt lands ställning i förhållande till andra länder! Vår jord är fattig, vårt klimat är hårdt, vår dag är under en stor del af året kortare, vår vinter strängare. Vi lida brist på kapital, andra länder hafva stenkol i öfverflöd att hemta ur egen jord, vi måste införa denna för industrien nödvändiga artikel. Hvad följer af detta? Jordbruket måste här arbeta under ogynsamare förhållanden — likaså ock fabriksindustrien. Vi behöfva solidare fabriksbyggnader, mera ljus och värme, med ett ord: Sverige är icke i den stora ekonomiska täflingskampen likställdt med de flesta andra kulturländer. Då må vi också vara berättigade att söka utjemna olikheterna i vilkor. Härmed anser jag mig också hafva gifvit ett svar åt den talare, som frågade, hvarför man ej kunde höja tullarne i oändlighet, om de vore något så godt. Jag svarar: därför att de ej skola vara högre än att de åstadkomma en *utjemning*, så att vi få samma vilkor som utlandet i vår kamp för tillvaron.

Men om vi således äro mindre gynsamt lottade än utlandet, hvad är det då som skall hjälpa oss att bestå i kampen. Vårt folks sparsamhet, deras enkla vanor, svarar man. Mina herrar! Detta låter mycket vackert. Men omsatt på ren prosa, är det ingenting annat än: *låga arbetslöner*. Bär sig icke det svenska arbetet, jordbruksarbetet, industriarbetet, då drabbar detta ytterst kroppsarbetarne.

Af det jag nu sagt, följer emellertid, att jag för min del icke ensidigt vill hafva spanmålstullar, utan äfven industritullar — således skydd för allt svenskt arbete, så vidt det är möjligt. Men industritullarne kunna ej genomföras utan att man hjälper jordbruket i dess betryck.

Man har talat om den hårdhet, som skulle ligga uti att sätta tull

på lifsförnödenheter. Mina herrar! Jag vet en sak, som för mig ter sig ännu grymmare: det är att bjuda billiga lifsförnödenheter, men icke se till, att det finnes arbete, med hvilket man kan förtjena det, som fordras för att erhålla dessa lifsmedel. Tullarne å lifsmedel förefalla mig som ett opiat, som man gifver en person, hvilken lider af en kronisk sjukdom. Det lindrar för ögonblicket, men det botar icke, det bidrager tvärt om till att ytterligare försvaga den angripna organismen. Den kroniska sjukdom, af hvilken vårt land lider, är enligt min åsigt arbetslöshet i följd af för stark konkurrens, men den enda verkliga hjälpen häremot är att komma det svenska arbetet till hjälp. Naturligtvis kunna dessa skyddssystemets följder först då blifva fullt tydliga, när detta system konsekvent genomföres. Men jag anser för min del, att de redan börjat komma arbetarne, äfven dem i städerna, till godo. Under frihandelsåren — det är bland annat af herr vice talmannen förut påvisadt — strömmade arbetarne in i städerna. Hvarför? Derför att de hade det så dåligt på landsbygden. Jag har sjelf haft tillfälle att iakttaga detta i Upsala. Der egde då en sådan immigration till staden rum i stor utsträckning, och det blef i följd häraf en så stor tillgång på arbetskrafter, att arbetslönerna trycktes ned för stadens invånare. Det var under dessa de goda prisens gyllene tid en mycket stor arbetsbrist. Deremot har under det nya systemet denna arbetsbrist aftagit, just derför att det skett en betydlig emigration ut till landsbygden. Detta är för mig ett bevis, att åtminstone i min hembygd spanmålstullarne medföra, att det blir bättre arbetsförtjenst på landet. Om man nu tager bort spanmålstullarne, så blir förhållandet det samma som förr, och den fördel stadsarbetaren kunde hafva af billigare lifsförnödenheter uppväges af den förlust, som för honom uppkommer af nedtryckta arbetslöner. Ser jag frågan i dess helhet, kommer jag sålunda till följande resultat: skyddar man icke svenskt arbete, så går det slutligen derhän, att vårt jordbruk råkar i förfall, och likaså vår industri. Men då kommer ej vidare inom vårt land plats att finnas för burgna jordbrukare, industriidkare och arbetare med särskild yrkeskicklighet, utan folket blir hufvudsakligast sammansatt af daglönare, importörer, sågverksproduktexportörer och en embetsmannacorps, hvars behof landet icke kan fylla, samt slutligen såsom dess bihang — ett mycket talrikt literärt proletariat. Och hvem vinner på detta? Man har sagt, att sågverksarbetaren skall vinna derpå. Men, mina herrar, må blott denna arbetslöshet rätt gripa omkring sig; då blir följden den, att konkurrensen i afseende på sågverksarbetet också blir så stor, att jemväl sågverksarbetarnes lön tryckes ned — och hvem blir det då, som vinner? Så vidt jag kan förstå, blifva sågverksegarne slutligen de enda egentligen vinnande. Utskottet har i sitt betänkande påstått, att dessa sågverksegarne under ett genomfördt skyddssystem skulle ensamma nödgas subventionera alla öfriga näringar. För mig ter sig saken alldeles motsatt. Låt frihandelssystemet blifva fullt genomfördt — då blir det sågverksegarne, som subventioneras af den öfriga befolkningen, ty för att bereda dem billiga arbetslöner, prisgifves hela den öfriga befolkningen åt en ohejdad utländsk konkurrens och hindras dermed från ett lönande arbete i andra yrken. Således, just för arbetarnes skull, framför allt för arbetarnes skull är jag med om tullskydd.

Ang. tullen å
spanmål.
(Forts.)

Ang. tullen å spannmål.
(Forts.)

Man har hotat med att »det nya systemet» skulle öppna dörren för *socialistiska* agitationer. Ja, jag erkänner, att mycket har blifvit gjordt för att framkalla förbittring från arbetarnes sida emot detta system, och det kan nog hända, att de, som härvid »sått väder, få skörda storm.» Den bekante socialisttalaren Palm yttrade sig emellertid för några år sedan i Upsala, då fråga var om frihandel och protektionism i den riktningen, att »vi, som hylla den socialistiska staten, böra tillse, att frihandeln segrar. Ty desto förr går det till en allmän bankrutt, en allmän omstörtning — och desto förr äro vi vid målet.» Ja, socialisterna äro icke så dumt folk som man stundom tror. De kunna i åtskilligt se rätt klart. Det må nu vara, att det lyckas att genom agitationer mot lifsmedelstullar framkalla ett missnöje, som kan bära bittra frukter. Men jag tror dock, att detta missnöje skall kunna öfvervinnas, ju mer det nemligen visar sig, att det nya systemet bereder tillfälle till förtjenst för arbetarne. Jag tror då att det skall gå med den svenske arbetaren som med den amerikanske, hvilken är den förste när det gäller att skydda det nationella arbetet. Deremot, får arbetslösheten, frihandelns resultat, fritt gripa omkring sig, då kommer, enligt allt hvad jag kan se, missnöjet att blifva *öfvervinnerligt* — och så kunna socialisterna komma till målet. Som jag ej vill vara med om det målet, kan jag ej heller vara med om det, som enligt mitt förmenande leder dertill.

Det är emellertid ej allenast på arbetsförtjensten jag tänker, då jag anser att skyddssystemet just är i arbetarnes intresse, utan ock på det, som enligt min uppfattning är vår tids viktigaste fråga: en kraftig och sund *arbetarelagstiftning*. Ty, mina herrar, en arbetarelagstiftning, som icke grundar sig på möjlighet till arbete, den svävar i sjelfva verket i luften. Vilja arbetarne framtinga åt sig bättre vilkor genom strejker, men både jordbruk och industri äro ruinerade, då kan jag ej finna annat än att de få strejka mot sig sjelfva, och lika omöjligt blir det under denna förutsättning att hjälpa dem genom lagstiftning. Skall detta kunna ske, då fordras först och främst, att vi bereda en fast grund därför genom att betrygga det nationella arbetet.

På nu anförda grunder anhåller jag, herr talman, att få yrka afslag på utskottets förslag och bifall till reservanternas hemställan i föreliggande punkt.

Herr Nylander: Ehuru redan mycket blifvit taladt i denna fråga, skall jag dock be att i största korthet få gifva äfven min mening till känna.

Det hufvudsakligaste ändamålet med denna spannmålstull har ju varit att gifva något litet skydd och hjälp åt den näring, som vi kalla vår modernäring, vårt jordbruk och dess idkare. Se vi då tillbaka på förhållandena under tiden närmast före införandet af det nu gällande mera skärpta tullsystemet, så finna vi ju, huru den sträfsamme svenske bonden *då* fick slita för brödkakan, huru hopplöst han då sträfvade och arbetade på sina tegar, misströstande om att härför erhålla lämplig och rimlig betalning. Jemför jag förhållandena då och nu, sedan detta tullsystem i 3 år tillämpats, så kan jag ej finna annat än att detta system i väsentlig mån

bidragit att förbättra jordbrukarens ställning; det har gifvit honom godt hopp och förtröstan om, att hans sträfsamma arbete icke skall blifva alldeles lönlöst. Och, mina herrar, det synes mig vara en särdeles vigtig sak att se till, att sådana åtgärder vidtagas, hvarigenom vår jordbruksnäring understödes och kan uppblomstra. Ty jag för min del är öfvertygad derom, att om denna näring blomstrar, då följer deraf efter hand en uppblomstring af alla våra näringar, så i stad som på land. Då sålunda verkningarna och resultatet af dessa tullar enligt mitt förmenande varit goda, och då de tillika icke synas mig hafva åstadkommit någon som helst skada för landet i dess helhet, kan jag icke finna något rimligt skäl för att nu borttaga eller nedsätta desamma. Jag anhåller därför, herr talman, att på det lifligaste få yrka bifall till reservanternas hemställan vid den nu föredragna punkten.

Ang. tullen å
spanmål.
(Forts.)

Herr Schöning: Då jag år 1888 hade äran att yttra mig i denna fråga, angående tull å råg och hvete m. m., tog jag mig friheten säga, att åläggandet af denna tull vore orättfärdigt och orättvist. Jag skall, herr talman, be att få börja med att säga, att jag fortfarande anser denna tull vara orättfärdigt och orättvis.

Jag skall vidare be att få bemöta några af de värda talare jag haft äran att åhöra under den sista timmen. Först vänder jag mig till representanten för Elfsborgs län och Marks härad, som sagt, att vi skola i lugn och ro afvakta välsignelsen af det tillstånd, som nu inträdt. Då jag icke anser, att den införda tullen är någon välsignelse, skall jag be att få uttala den förhoppningen, att vi så fort som möjligt undslippa den samma och i stället få njuta välsignelsen af borttagandet utaf denna, såsom jag sagt, orättfärdiga tull.

Sedan skall jag i korthet bemöta talaren på norrköpingsbänken. Jag vill icke ingå i någon vidare diskussion med honom, eftersom tiden är så knapp. Men jag vill vänligast be att få fråga honom, om verkligen det är från år 1888 som detta stolta stadssamhälle, Norrköping, uppstått och kommit till den blomstring, hvori det nu befinner sig. Jag tror ej, att Norrköpings stad blomstrat upp på dessa tre år, utan jag tror, att Norrköping, likasom alla industriidkande samhällen haft mycket litet godt af denna »välsignelse», som blifvit oss pålagd.

Vidare skall jag be att få upptaga till besvarande litet af hvad herr vice talmannen yttrade. Må jordbruket få lefva och lefva lyckligt — det är min innerligaste önskan — fortlefva lika länge som alla andra näringar. Men hvarför skulle herr vice talmannen inblanda i sitt anförande litet om sin resa i Norrland? Herr vice talmannen har talat om Norrland och fattigunderstöd till den landsdelen af Sverige och talat om, att i Boden mötte honom och hans reskamrater så många ekipager, att hvar och en fick sitt; och så hade han kommit att blifva skjutsad af en person, som hade till sitt egentliga göromål att köra timmer om vintern 25 mil från den plats, der han bodde. Huru väl ändå, att han hade häst och åkdon qvar, när herr vice talmannen kom, så att han kunde bjuda på skjuts!

Professorn från Upsala kan jag icke följa med. Det få herrarne ursäkta mig, ty jag har ej ens gått omkring akademien, mycket mindre gått igenom den. Men att hans bevisning haltade betydligt, det vågar

Ang. tullen å jag påstå. Det är icke så lätt att begifva sig direkte från professorsstolen till att tala om trävaruaffärer. I de affärerna har jag varit med 30 år och jag finner, att de blifva allt vanskligare och vanskligare, och frågans lösning lär ej komma från det håll han menade. Trots frihandeln hafva vi haft mycket mörka år. Af »välsignelsen» hafva vi sett ganska litet. Men vi skola dock hoppas på förbättring. Hvarför skall man ej vara karl att taga emot de mörka dagarne så väl som de ljusa? Och när jag säger det, kan jag försäkra herrarne, att de löner och villkor, som funnos under de ljusa dagarne, stå till stor del kvar, och att vi äro utsatta för strejker och annat dylikt. Jag lägger dock detta arbetarbefolkningen ej så mycket till last, ty det är ock något som upprör dem — framför allt är det de pålagda tullarne. Sedan år 1888 har det jäst bland den arbetande befolkningen. Hvart det kan leda, vågar jag icke säga. Jag vill icke spå något ondt, utan tvärt om hoppas det bästa. Men tron mig, mina herrar, de pålagda tullarne, som hafva prisats såsom så välsignelserika, hafva icke varit välsignelserika. Hade stockholmsbänken varit sådan, som den genom valen var och icke genom det fel, som sedan uppstod, blifvit utbytt mot andra representanter, hade kanske dessa tullar år 1888 icke blifvit pålagda och vi ej heller å nyo behöft upptaga striden år 1891.

Mina herrar, jag har, som jag tror, upptagit eder tid blott några få minuter, och jag har ej besvärat kammarens protokoll förr än den 7 mars. För min del ber jag få säga, att enligt mitt förmenande vore blott *ett* det verkligt rätta: att bortaga dessa orättvisa tullar. Men då jag icke kan tänka, att pluralitet för ett sådant förslag kan ernås, skall jag inskränka mig till att be att få ödmjukligen instämma i utskottet förslag.

Herr Collander: Då herr vice talmannen berörde en fråga, som äfven vid andra tillfällen varit på tal och hvaraf man äfven hört en återklang inom bevillningsutskottet, att det nemligen skulle vara en olycka, att städerna tillväxte, och att det vore väl om en del af befolkningen kunde återgå till landsbygden, så vill jag först derom yttra några ord. Detta är visserligen en mycket svår fråga. Men så mycket är ju dock tydligt, att der en industri uppväxer, koncentrerar den sig till några få punkter — det är just städerna. Om nu icke dessa funnes, så skulle ju icke jordbrukarne hafva några konsumenter, till hvilka de kunde sälja sina produkter — ty att de skulle sälja till hvarandra, kan naturligtvis ej komma i fråga. När nu protektionisterna önska få den egna marknaden tillförsäkrad sig för afsättning, så borde de väl icke anse det för en olycka, att stadssamhällena tillväxa. Detta dock blott i förbigående.

Hvad sjelfva den nu föreliggande frågan beträffar, så har bevillningsutskottet icke yrkat tullens borttagande, utan endast dess nedsättande. Denna nedsättning har utskottet motiverat dermed, att det blifvit en konjunkturförändring, som höjt priset för ifrågavarande produkter mer än hvad den år 1888 åsatta tullen medförde. Nu frågas: är denna tull under alla förhållanden den rätta? Går man till 1888 års utskottsbetänkande, så finner man, att det förelåg yrkanden på

mycket högre tull. År 1886 och 1887 yrkades 2 kronors tull, och det ansåg bevillningsutskottet vara lämpligt då. År 1888 ansåg det, att man borde öka tullen till 2 kronor 50 öre. Detta kan alltså omöjligen vara en under alla förhållanden riktig tull. Man må ju därför kunna få tala med hvarandra om, huru vida en *sänkning* kan ega rum, eller om förhållanden inträdt, som föranleda en *höjning*. Det sista är icke fallet. Då måtte det väl ej vara orimligt, om man framställer en begäran att få den något minskad. Och skälet är, att denna tull ovilkorligen måste drabba som en skatt. Detta kan ej förnekas. Jag är visserligen öfvertygad derom, att protektionisterna ej afse att låta den drabba de mindre bemedlade. Kunde de undvika detta, så ville de det gerna. Men man kan ej skilja skattefrågan från tullskyddet. Härvid talar man nu oupphörligt om »arbetarne». Men det är ej allenast dem det gäller. Det gäller äfven dessa små inkomstagare, dessa små kapitalister, som lefva af en liten ränta, och alla med dem likställda, som innehafva någon tjenst, enskild eller offentlig — det är dessa, som drabbas af dessa lifsmedelstullar. Kan man nu minska denna deras börda, så må man väl vara *skyldig* att göra det.

En talare antydde, att man måste ihågkomma, att det är en betydande inkomst för staten det här gäller att minska eller borttaga. Ja, det är just förhatligt, att dessa små inkomstagare skola bära denna tunga. Men de få icke allenast bära denna, utan äfven den som går till jordbrukarne. Det är både staten och jordbrukarne, som taga skatt. Bäst vore nu, om denna tunga toges bort. Utskottet har dock anfört de skäl, som tala för att blott nedsätta tullarne: för att icke åstadkomma en menlig rubbning och för att hålla sig på ett område, der man från båda sidor borde kunna vara med om en jemkning.

På grund af dessa skäl jemte de af utskottet anförda anhåller jag att i likhet med öfriga meningsfränder få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr *Winkrans* instämde med herr *Collander*.

Herr *Truedsson*: Jag hade icke tänkt yttra mig i denna fråga, helst kammaren väl vet min ståndpunkt i densamma. Men sedan herr vice talmannen och herr *Nils Petersson* i Runtorp yttrat sig, kunde jag icke underlåta att begära ordet. De framstälde så varmt sina önsningar, att spanmålstullarne måtte stå qvar för en mängd små fattiga jordbrukares skull. Jag för min del representerar en mängd sådana små landtbrukare, kanske flera hundratal, hvilka icke kunna producera råg nog till husbehof och icke alls något hvete. Jag frågar då: på hvad sätt skola dessa hafva någon nytta af spanmålstullarne? Kan deras ställning förbättras derigenom? Jag tror det icke. Skola de för sin enskilda del kunna existera, så måste de ovilkorligen lägga an på sin lilla ladugårdsskötsel på allra bästa sätt. Den lilla inkomst, de kunna erhålla af sitt jordbruk, måste de få på denna väg, genom svinafvel och mjölkhandtering. Kunna då dessa tullar — det må vara på råg och hvete eller på foderämnen, såsom kli, foderkakor m. m. dylikt — vara dem till något gagn? Nej, det måste vara tvärt om. Man talar ofta om, att dessa små landtbrukare med sin magra jord icke

Ang. tullen å kunna odla annat än råg och potatis. Ja många trakter äro sådana, att der ej kan odlas annat. Men då de ej kunna producera råg till afsalu, hafva de naturligtvis ingen nytta af spanmålstullarne. Möjligen kunna de hafva någon potatis att sälja, då skörden lyckas väl. Men äfven hvad potatisen beträffar, har man kommit underfund med på senare tiden, att den är ett utmärkt foderämne för mjölkkor i förening med andra kraftfoderämnena, och lönar sig väl, då den icke är i för högt pris, ja gifver ett utmärkt resultat, och kan således potatistullen mycket väl undvaras äfven för dessa små jordbrukare.

Herr talman! På dessa skäl anhåller jag att få förena mig med de många talare, som yrkat bifall till utskottets hemställan i den nu föredragna punkten.

Herr Herslow: Jag begärde ordet för att bemöta ett par satser, som i början af talarens på upsalabänken anförande mötte mig och stötte mig. Men snart fann jag, att han rörde sig med ett alldeles främmande språk och tankegång, att jag, om jag ville replikera, skulle nödgas bemöta hvarje sats, hvarje uttryck i hans anförande. Han gick nemligen helt in på ett område, som vi i dag lemnat å sido, nemligen den allmänna grundstriden, principstriden emellan frihandlare och protektionister.

Han resonerade så här: »Det är sant, på sätt och vis, att äfven jag kan anse mig vara egennyttig. Ty om mitt land ginge under, finge jag också följa med. Och mitt land går under, om jordbruket går under. Man kunde nu tycka, att detta icke behöfde göra så mycket, så vida hela jordklotet vore ett land. Då upphörde man med jordbruket på ett ställe, när det icke kunde bära sig, och flyttade det till ett annat ställe.

Men med undergången af denna materiella kultur följer äfven undergången af vår gamla svenska kultur, den andliga kulturen, som hänger tillsammans med vår historia, som vi ärft af våra fäder. Alltså, därför att jag håller på den andliga kulturen, som sammanhänger med den materiella kulturen, och därför att den materiella kulturen hänger på jordbrukets bestånd, därför — yrkar jag bifall till spanmålstullen.»

Förträffligt! Skada blott att den ärade talaren utan vidare utgår från den underliga förutsättningen, att jordbruket går under, om spanmålstullen borttages. Det är från denna försats, hvilken han utan vidare antager som gifven, som han kommer till dessa slutsatser om Sveriges materiella och andliga kulturs undergång. För detta sitt antagande bjöd han icke något som helst bevis, och dock hafva vi i denna kammare vid behandlingen af hvarje fråga, som rört jordbrukstullarne, sökt bevisa, att det just är jordbruket, som i första hand af dessa tullar hämmas i sin utveckling. Detta hafva vi påstått, och vi tro oss hafva gifvit allvarsamma skäl för vår mening. Men han sökte icke gifva ett enda skäl för *sitt* påstående, att frihandeln är vårt lands afgjorda ruin, icke ett enda skäl. Men, det är sant, om han ej gaf skäl, så åberopade han åtminstone en auktoritet. Som emellertid den auktoriteten var skraddaren Palm, så torde herrarne ursäkta mig, om jag öppet förklarar, att jag af en man från denna lärdomens stad väntar antingen några bevis eller också mera hjudande auktoriteter,

innan jag godkänner hans första antagande. Och då hans bevisföring hänger på detta antagande, faller med det hela konklusionen. Ang. tullen å spannmål.

Lika besynnerligt som jag fann hans lättvindiga sätt att skaffa sig en utgångspunkt i ett obestyrt antagande, lika besynnerligt fann jag det medel han bjöd för att rycka det i ruiner sjunkande Sverige upp ur dyu. Frihandeln hade, sade han, bragt Sverige derhän, att det glidit ned till undergångens rand. Nu skulle man hjälpa upp fosterlandet genom att lägga tullar på jordbrukets produkter. Men dermed vore icke saken helt hjälpt, utan sedermera skulle industrien för sina produkter erhålla lika skyddstull som jordbruket, så att jordbruket skulle till industrien återbetala hvad den fått. Och genom denna allmänna skatteläggning, sedan det lyckats för oss att fördyra allting, skulle vi skapa de förbättrade materiella vilkor, som skulle medföra landets uppryckning. Mig påminner detta sätt att hjälpa sig upp lifligt om den berömda riddaren, som på en ridd råkade ner i ett kärr, men helt fyndigt räddade sig genom att med ett dugtigt ryck i sitt eget hår lyfta upp både sig och häster. Herrarne känna säkert namnet på riddaren.

Detta är den enda utflykt jag skall tillåta mig på den allmänna tullstridens principiella område. Jag ber i stället få bemöta ett par speciella uttryck i samme talares anförande. Han påstod att vi sökt framställa protektionisterna såsom arbetarefiendtliga. Nej, det har jag icke försökt, och det vill jag icke försöka, ty det är min innerliga öfvertygelse att protektionisterna visst icke äro fiender till arbetet eller arbetarne. Men vi hafva en annan uppfattning än de, om hvad som leder till vinstgivande arbete; och hvad de komma med som recept för återställande af arbetets välstånd, förklara vi för underhålligt och qvacksalfvarmessigt.

Jag tror mig för öfrigt hafva äfven någon praktisk kannedom härom. Jag är sjelf arbetsgifvare, genom de styrelser, hvari jag är medlem, kanske bland de största arbetsgifvarne i kammaren, och har haft med arbetare så mycket och på så mångfaldiga områden att göra, att jag torde kunna säga, att jag har någon rätt att tala om, på hvad sätt detta system verkat bland arbetarne. Jag har icke upptäckt, att vi med spannmålstullarne skapat ökad arbetstillgång, åtminstone icke på de många områden, der jag haft tillfälle att följa med arbetsförhållandena. Jag har sannerligen icke funnit, att vi med 1888 års tullar hafva skapat lyckligare produktionsförhållanden för arbetsgifvarne, men väl har jag sett, att vi på många områden, t. ex. på det stora skeppsbyggeriets område, lidit obegripligt ondt af dessa tullar. Samtidigt ha våra rederier bragts i ett nästan olidligt läge. Jag kan lika litet säga, att vi genom jordbrukstullarne skaffat ett enda öres tillägg på arbetslönerna. Vi hafva visserligen på några områden fått arbetslönerna höjda. Men detta skedde på grund af den allmänna affärlifaktigheten 1888; det var den som 1889 på flera områden framkallade en höjning i arbetslönerna, som stött i sig äfven 1890 på många arbetsområden. På andra åter hafva lönerna åter sjunkit tillbaka, och min öfvertygelse är, att om de nuvarande konjunkturerna fortgå, så randas i sommar bistra tider för arbetarne i vår industri.

Men har jag kunnat kontrollera hvad dessa tullar icke verkat, så

Ang. tullen å spannmål. (Forts.)
 å har jag äfven sett, hvad de verkat. De hafva åstadkommit ett bestämdt yrkande af arbetarne att få godtgörelse för den förhöjning i lefnadskostnader, som de fått sig pålagd; och det torde vara få arbetsgifvare här i kammaren, som icke gifva mig rätt i det påståendet, att om man har stora arbetareskaror, får man nu oupphörligt mottaga yrkanden på löneförhöjning under förklaring, att deras lefnadskostnader genom spannmålstullarne blifvit så fördyrade, att de måste hafva någon ersättning derför. I de industrier, som genom konjunkturerna kommit sig upp, få de naturligtvis någon höjning. Men är det i en industri, som, själf tryckt, icke kan uppfylla deras yrkande, då tränger sig den bittra tanken på dem: här hafva vi blifvit beskattade, som minst tåla beskattning, och vi kunna icke få något vederlag för den ökade utgiften, fördyrandet af lifsmedlen måste af oss utjemnas genom minskning af vår konsumtion, någon annan möjlighet att utjemna differensen medgifves oss icke.

Jag har vidare icke hört, att någon hotat med socialism, som den ärade talaren yttrade. Nej, mine herrar, man hotar icke med socialism. Särskildt får jag hvad mig själf beträffar fritaga mig från att hafva hotat. Men jag ser faran i den rörelse, som hotar både honom och mig, hotar frihandlare lika väl som protektionister, derför att den hotar det gemensamma fäderneslandet och den bestående samhällsordningen. Det kan ju hända, att icke denna rörelse blir så fruktansvärd, och att den lemnar ifrån sig åtskilliga lifgifvande väckelser, och så jemnar ut sig och försvinner; men för närvarande har den en hotande form. Vi böra akta oss för att hota hvarandra dermed, men klart inse, hvad hot den har för oss alla. Och undgå borde vi, synes mig, alla, att skärpa hvad den i sig har farligt och bittert.

Herr vice talmannen Danielson: Herr Schöning har tydligen missuppfattat mitt yttrande angående Norrland. För min del tror jag, att det är nödvändigt att se frågan om Norrland på det sätt jag gjort. Då man lägger ned så många millioner på jernvägar i Norrland, så är det väl meningen, att det skall kultiveras och dess befolkning blifva jordbrukande, och jag sökte visa, att så icke var förhållandet, utan att der särskildt lägges an på skogsafverkning. Och herrarne veta, att den så att säga afverkningsbara skogsgränsen flyttas allt mer och mer undan. Jag tror derför icke, att herr Schöning har rätt att ondgöra sig öfver mitt anförande i den mening han gjort. Jag vill än en gång säga, att om man trycker ned spanmålspisen så, att jordbrukare icke kunna existera, så gå vi miste om den förhoppning vi haft om Norrland, nemligen att vi skulle få en jordbruksbefolkning der uppe.

Medan jag har ordet, skall jag be att få bemöta herr Collander, som sade, att vi borde vara måna om att befria småfolket från den börda, som vi genom tullarne pålagt dem. Ja, min bästa vän, om det finnes starkare skuldror att lägga den bördan på, så skulle jag vara med derom, men jag kan icke finna det riktigt, att arbetarne i städerna oupphörligt söka nedtrycka sina många gånger talrikare kamrater på landsbygden; och då våra jordbrukare icke begära mera skydd, än hvad grannländerna lemna sina jordbrukare, så tycker jag, att de icke begära för mycket.

Herr L. Eklund: Jag anhåller att få instämman i det anförande, som min vän och kamrat herr Rosengren nyss haft, och jag gör det så mycket hellre, som en talare på norrlandsbanken med en viss patos vänt sig emot detsamma. *Ang. tullen å spannmål.* (Forts.)

Jag yrkar afslag på utskottets hemställan och bifall till reser-
vanternas.

Herr Boëthius: I anseende till den långt framskridna tiden vill jag afstå från ordet, som jag begärt för att besvara de af herr Herslow mot mig rigtade anmärkningarna.

Herr Hedin: Den mycket ärade representanten för Öland ville, då han för en stund sedan hade ordet — jag syftar på hans första anförande i afton — intala oss, att jordbruket utan de nu bestående tullarne ginge sin undergång till mötes, att jordbruksnäringen, betraktad såsom näringskälla, vore en förtviflad utväg, och han inbjöd städernas invånare — jag kan icke ordagrant återgifva hans yttrande, men det var något ditåt — att till rampris köpa jord och sjelfva blifva jordbrukare. Ehuru jag väl märkte af hans anförande, att han icke hyser stor sympati för statistiska uppgifter — han nöjde sig också sjelf med påståenden, som ty värr emellanåt antogo formen af svåra anklagelser — tillåter jag mig likväl fästa hans uppmärksamhet på ett statistiskt dokument, som han sjelf för ett år sedan varit med om att bringa till kammarens kännedom och hvilket dokument obestriddigen utmärker sig för siffror, som äro absolut exakta. Jag syftar på statsutskottets memorial n:o 36 år 1890, i anledning af remiss med öfverlemnande af uppgift å förändringar år 1889 i statsverkets inkomster af för dess räkning utarrenderade kronoegendomar m. m. Med detta memorial följer en förteckning å de hemman och lägenheter, som jemlikt kongl. brefven den 29 maj 1874, den 6 juni 1879, den 27 juni 1887 och den 18 maj 1888 blifvit under år 1889 af kongl. domänstyrelsen försålda. Då man gått igenom uppgifterna för år 1889 finner man också ett tillägg, »transport från statsutskottets memorial n:o 47 den 5 april 1889». Sålunda har man i detta dokument en förteckning å försålda kronohemman och lägenheter från 1874 till och med år 1889. Der finnes uppgift på deras taxeringsvärde och köpeskillingen. Taxeringsvärdet utgjorde en summa af 1,152,458 kronor och köpeskillingssumman utgjorde 2,134,725 kronor. Detta vittnar icke om, att jordbruket skulle vara så på väg till undergång, att det vore en förtviflad utväg att slå sig på jordbruksnäring, ej heller om att man kan köpa jorden till hvad pris som helst.

Herr vice talmannen Danielson: Jag ber att få svara på herr Hedins anförande med den frågan, huru vida han kan uppgifva huru många af dessa köpare af kronans egendommar som verkligen betalt hvad de köpt.

Herr Bexell:

Herr Hedin: Bättre än jag kan en person, som jag har äran se här framför mig, nemligen herr statsrådet och chefen för kongl. finans-

Ang. tullen å departementet, gifva svar på frågan, huru många af dessa köpare af kronoegndomar äfven betalt köpesumman derför. Bättre än jag kan han upplysa derom, att staten icke säljer sina egndomar utan att få betaldt för dem, och han kan också intyga att de, som köpa sådana egndomar af staten, få betala en del af köpesumman strax och för återstoden ställa godkänd borgen.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag derå och bifall i stället till det yrkande, som innefattades i friherre Barnekows m. fl. vid denna punkt fogade reservation. Herr talmannen fann svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra propositionen, men som votering begärdes, skedde nu uppsättning, justering och anslag af en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemställt i 9:de punkten af dess betänkande n:o 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets hemställan, bifallit herr friherre Barnekows med flere vid punkten afgifna reservation.

Efter röstsedlarnes uppräknande befans, att 128 ledamöter röstat ja och 89 nej; och hade alltså utskottets hemställan af kammaren bifallits.

I anseende till den långt framskridna tiden uppskötts den vidare behandlingen af föreliggande betänkande till ett kommande sammanträde.

§ 2.

Herr *J. Nydahl* allemnade två nya motioner, nemligen:

n:o 174, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utfärdande af föreskrifter i afseende å befordran till underlöjtnant i armén; och

n:o 175, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändring i gällande bestämmelser i fråga om befordringarna inom arméns officeracorps.

Dessa motioner bordlades.

§ 3.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets memorial, n:o 2, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut vid behandlingen af det från 1890 års riksdag hvilande förslag om ändring af §§ 6 och 13 riksdagsordningen;

statsutskottets utlåtande, n:o 10, angående regleringen af utgifterna under riksstatens *nionde* hufvudtitel, omfattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna; samt

lagutskottets utlåtanden

n:o 16, i anledning af väckt motion om ändring i tiden för besvärs anförande öfver kyrkostämmas beslut i vissa fall; och

n:o 17, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 2 § i utsökningslagen den 10 augusti 1877.

Dessa ärenden skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit två gånger bordlagda.

§ 4.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 11,55 på natten.

In fidem

A. E. J. Johansson.
